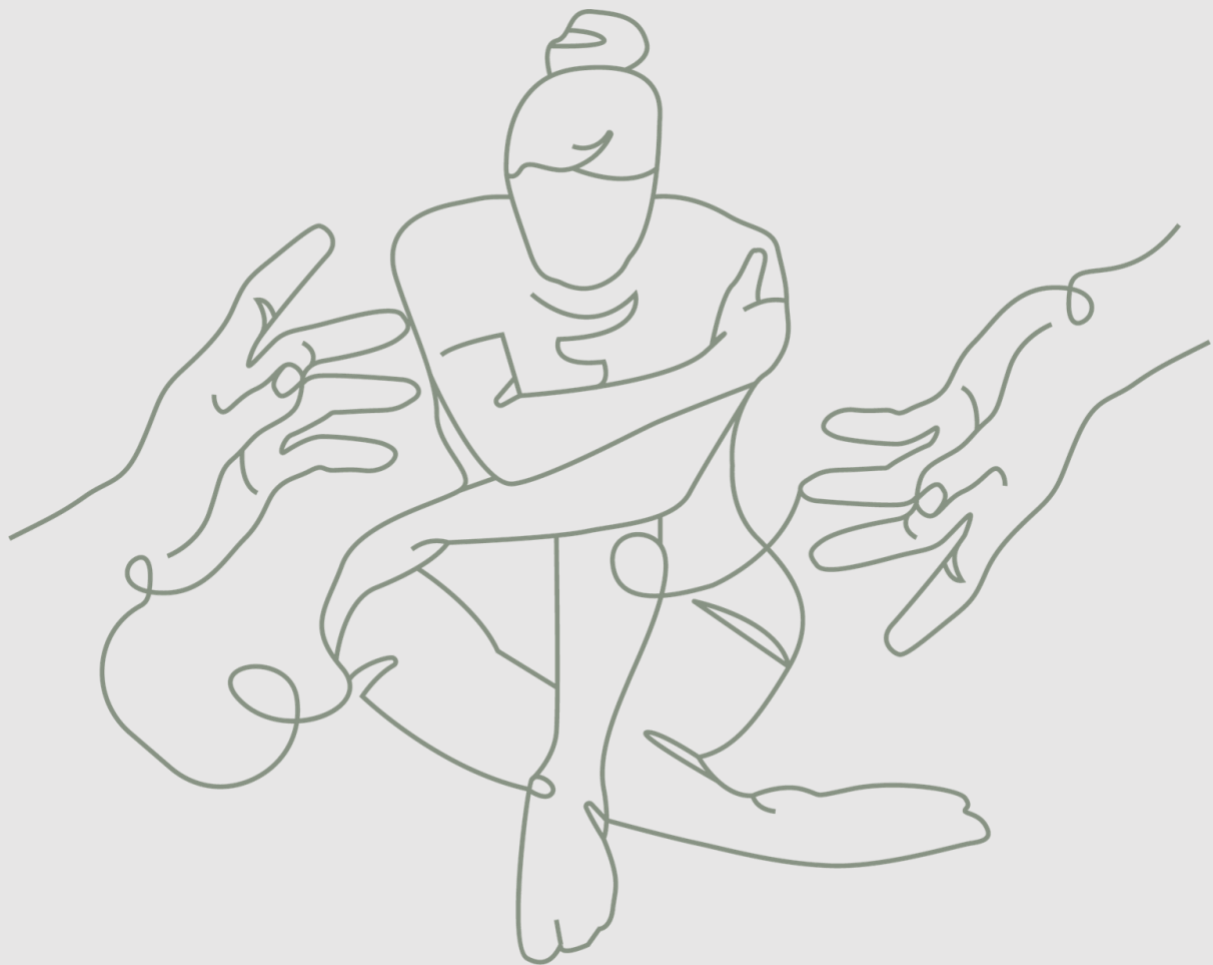

Viktimologinis tyrimas: moterų su negalia smurto patirtys

Simona Aginskaitė, Lietuvos negalios organizacijų forumas

Rokas Uscila, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto vyresnysis mokslo darbuotojas

Tyrimo rezultatų struktūra

<i>Jvadas</i>	3
<i>Tyrimo metodologija</i>	6
<i>Duomenys apie tyrimo respondentes</i>	7
<i>Moterų su negalia patiriamo smurto analizė</i>	12
Smurto formos ir intensyvumas	14
Patirto smurto laikotarpis	14
Santykis su smurtautoju	16
Smurtinės viktimizacijos aplinkybės	18
Pranešimas apie patirtą smurtą	20
Veiksniai stabdantys atsiriboti nuo smurtautojo	21
<i>Institucinis smurtas</i>	23
<i>Naudojimasis pagalbos galimybėmis</i>	26
<i>Moterų psichologinė savijauta</i>	31
<i>Smurto ir negalios ryšys</i>	32
<i>Tyrimo išvados</i>	34
<i>Rekomendacijos</i>	34
Rekomendacijos priimantiems politinius sprendimus	35
Rekomendacijos negalios NVO	35
Rekomendacijos pagalbą moterims teikiančioms organizacijoms	36

Įvadas

Smurtas prieš moteris išlieka viena opiausių moterų teisių problemų pasaulyje ir Lietuvoje. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, maždaug viena iš trijų arba trečdalis moterų¹ per savo gyvenimą yra patyrusios kokią nors smurto formą. Tačiau moterys nėra vienalytė grupė, jų padėtis skiriasi priklausomai nuo daugybės aplinkybių bei nuo jų nepriklausančių veiksnių, tarp kurių – rasė, tikėjimas, sveikatos būklė. Europos Parlamento priimta Rezoliucija dėl moterų su negalia situacijos (2018) pateikia apibendrintus skaičius ir neigiamas tendencijas dėl moterų ir mergaičių, turinčių negalią, situacijos Europoje. Rezoliucijoje pažymima, kad moterys su negalia patiria 2-5 kartus didesnę smurto, išnaudojimo ir prievartos riziką lyginant su negalios neturinčiomis moterimis².

Žmogaus teisių ekspertai pamatine smurto prieš moteris priežastimi laiko kultūriškai susiklosčiusius lyčių stereotipus, kurie lemia, kad būtent moterys sudaro didžiąją dalį smurto artimoje aplinkoje aukų. Europos Tarybos priimtoje Smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo konvencijoje³ kultūriškai susiklosčiusios ydingos nuostatos apie lyčių vaidmenis taip pat įvardijamos kaip fundamentali smurto prieš moteris priežastis, kurią spręsti reikia pasitelkus kompleksines priemones, tarp kurių – švietimas apie lyčių lygybę. Kai kalbame apie moterų su negalia grupę, svarbu atkreipti dėmesį į negalios reiškinį, kurio suvokimas ir priėmimas taip pat kultūriškai susiklostęs. Tad smurtas prieš moteris su negalia kyla dėl daugybės priežasčių, tarp kurių gali būti ir daugialypė diskriminacija – požiūris į moteris bei nuostatos apie žmogų, kuris kažko negali, yra priklausomas nuo kitų pagalbos, dėl ilgalaikės diskriminacijos labiau izoliuotas ir turintis mažiau galimybių.

Be stereotipų negalios atveju yra daugybė papildomų veiksnių, lemiančių itin pažeidžiamą žmonių su negalia padėtį, kuri tampa palankia terpe smurtiniam elgesiui plėtotis. Dėl ilgalaikės diskriminacijos įgyjant išsilavinimą (nukreipimas į specialias ugdymo

¹ Pasaulio sveikatos organizacijos duomenys „Smurtas prieš moteris“: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>;

² Europos Parlamento rezoliucija dėl moterų su negalia padėties: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2018/2685\(RSP\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2018/2685(RSP));

³ Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/517d7b226ec911e89bb0cb50d0500eab?jfwid=6m4099ke4>;

įstaigas, mokymo skyrimas namuose), taip pat siekiant profesijos (žmonių su negalia kvalifikacija yra gerokai žemesnė nei negalios neturinčiųjų) ir su tuo susijusių ribotų galimybių dirbti (žmonių su negalia užimtumo vidurkis ES siekia apie 40 proc.), didelė dalis žmonių su negalia tampa priklausomi nuo valstybės pašalpų ir patenka į skurdo rizikos zoną. Tokia būklė riboja negalią turinčiųjų galimybes pasirinkti, kur ir su kuo gyventi, tai taip pat gali itin neigiamai veikti jų savivertę bei atsparumą smurtiniam elgesiui.

Kitas su negalia susijęs veiksnys – priklausomybė nuo artimųjų teikiamos pagalbos. Valstybės finansuojamų paslaugų trūkumas stumia žmones su negalia į priklausomybę nuo artimųjų teikiamų neformalių paslaugų (pagalbos kasdienybėje), tai kuria palankias sąlygas nelygiaverčiams santykiams ir įvairiausioms įtampoms kurtis, taigi – ir smurtui kilti.

Smurtas artimoje aplinkoje prieš žmones su negalia sistemiškai pradėtas tyrinėti 21 amžiaus pradžioje, kai buvo atlikti pirmieji specializuoti viktimologiniai tyrimai, atskleidžiantys negalią turinčiųjų viktimizacijos procesų specifiką, jų viktimiškumą (pažeidžiamumą) įtakojančius veiksnius. Lietuvoje pirmasis viktimologinis tyrimas⁴ atliktas 1997 m., tačiau nei šis, nei paskesni nacionaliniai viktimologiniai tyrimai netyrinėjo žmonių su negalia viktimizacijos procesų. Prieš atliekant „Viktimologinį tyrimą: moterų su negalia smurto patirtys“ buvo įvertinti visi Lietuvoje atlikti viktimologiniai bei jiems priskirtini tyrimai. Nustatyta, kad Lietuvos mokslininkų (Michailovič, I., Vaičiūnienė, R., Šumskienė, E., Šumskas, G., Venslovaitė, V., Stonkuvienė, I., Žiliukaitė, R. ir kt.) tyrimuose iš esmės nebuvo tyrinėta moterų su negalia viktimizacija, moksliniuose darbuose paliečiami tik šių aukų viktimologiniai aspektai. Kartu pabrėžtina, kad viktimologijos doktrinoje žmonės su negalia priskiriami prie pažeidžiamiausių aukų kategorijų⁵. Taigi straipsnyje pristatomas tyrimas itin aktualus, priskirtinas prie specialiųjų viktimologinių tyrimų kategorijos.

⁴ Tarptautinis viktimologinis tyrimas Lietuvoje. Lietuvos teisės institutas, 1997. <https://teise.org/wp-content/uploads/2016/10/Viktim-tyrimas-1997.pdf>

⁵ Amylee Mailhot Amborski, Eve-Line Bussièeres, Marie-Pier Vaillancourt-Morel, Christian C. Joyal. Sexual Violence Against Persons With Disabilities: A Meta-Analysis. Trauma, Violence, & Abuse. SAGE journals 2021. P.1-20.

Lietuvoje moterų ir mergaičių, turinčių negalia, situacija, jų teisių užtikrinimo ir/ar patiriamos diskriminacijos tema yra mažai nagrinėta. 2014 m. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos buvo inicijuotas pirmasis toks „Negalią turinčių moterų padėties tyrimas“⁶.

2018 m., siekiant išsiaiškinti kaip Konvencija ir joje įtvirtintos teisės yra įgyvendinamos moterų ir mergaičių su negalia atžvilgiu, buvo suplanuotas ir Lietuvos neįgaliųjų reikalų departamento prie SAMM užsakymu Lietuvos neįgaliųjų draugijos atliktas tyrimas „Neįgalių moterų padėties analizė, įvertinant Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimo efektyvumą Lietuvoje“⁷.

Tačiau Lietuvoje niekada nebuvo atliktas tyrimas atskirai dėl žmonių su negalia, įskaitant ir moterų, turinčių negalia patiriamos diskriminacijos ir/ar viktimologinis tyrimas nagrinėjantis nukentėjusiųjų, turinčių negalia, viktimizaciją, jos struktūrą (būklę) ir paplitimą. Tad pateikti realią asmenų, turinčių negalia, įskaitant moterų su negalia, situaciją, yra sudėtinga. Trūksta pagal lytį, negalios pobūdį, amžių renkamų duomenų visose gyvenimo srityse.

Statistiniai duomenys apie negalia turinčių asmenų, nukentėjusių nuo smurto artimoje aplinkoje, Lietuvoje yra prieštaringi. Nepaisant to, jog nuo 2015 m. Lietuvoje nuolatos mažėja žmonių su negalia⁸, o nuo 2016 m. kasmet mažėja ir nukentėjusiųjų nuo nusikalstamų veikų skaičiai, kai per trejus metus sumažėjo 20 proc., tačiau asmenų su negalia dalis tarp jų pastaruoju metu sparčiai auga. 2017–2019 m. patyrusių viktimizaciją žmonių su negalia padaugėjo net 34 proc.⁹

Verta atkreipti dėmesį, kad tarp visų nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusieji su negalia vidutiniškai sudaro vos 2,7 proc., nors, 2019 m. atliktos Lietuvos

⁶ Eglė Šumskienė, Rita Augutienė, Jurga Jonutyte, Gintaras Šumskas, „Negalią turinčių moterų padėties tyrimas“, 2014, <<https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2016/02/negalia-turinciu-moteru-padeties-tyrimas.pdf>>

⁷ „Lietuvos neįgaliųjų moterų padėties analizė, įvertinant JT Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatų efektyvumą Lietuvoje, Lietuvos neįgaliųjų draugija, 2018, <<http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Ne%20AFgali%C5%B3j%C5%B3-moter%C5%B3-ir-mergai%C4%8Di%C5%B3-ataskaita-Galutin%C4%97-2018.12.17-1.pdf>>.

⁸ Neįgalumo statistika ir dinamika Lietuvoje 2016 – 2021 m. <<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/neigaliuju-socialine-integracija/statistika-2>>

⁹ Rokas Uscila, „Smurtas artimoje aplinkoje: negalia turinčių nukentėjusiųjų situacijos įvertinimas“, Pedagogika 2020, t. 138, Nr. 2, p. 175–192.

gyventojų apklausos apie smurtą artimoje aplinkoje duomenimis, neįgalieji išskiriami kaip viena iš dažniausiai smurtą artimoje aplinkoje patiriančių socialinių grupių¹⁰. Be to, šie statistiniai duomenys neatitinka ir tarptautiniuose dokumentuose įvardijamų tendencijų, pagal kurias negalią turintys asmenys (ypač moterys) priskiriamos prie itin pažeidžiamų ir turinčių padidėjusią viktimizacijos riziką.

Lietuvoje yra apie 123 tūkstančius moterų su negalia, tačiau vertinant pastaruosius septynerius metus (nuo 2015), per metus Informatikos ir ryšių departamento prie VRM vidutiniškai registruojami 147 smurto atvejai prieš moteris su negalia artimoje aplinkoje, tuo metu seksualinio pobūdžio nusikaltimų prieš negalią turinčias moteris nėra registruojama visiškai¹¹. Tokia padėtis taip pat rodo, jog turimi duomenys neatspindi negalios ir žmogaus teisių organizacijų duomenų apie didesnę moterų su negalia riziką patirti bet kokią smurto formą.

Suvokdami, kad smurtas prieš moteris su negalia, galimai dėl pažeidžiamos jų padėties, kylančios iš ilgalaikės diskriminacijos ir savarankiškumą užtikrinančių paslaugų trūkumo, dažnai lieka neužfiksuotas, nematomas, Lietuvos negalios organizacijų forumas iniciavo tikslinę moterų ir mergaičių su negalia viktimologinę apklausą, kuria buvo siekiama nustatyti, kokias smurto formas ir kaip intensyviai patiria moterys su negalia, taip pat – kas yra smurtautojai, ar ieškoma pagalbos, ar ji atitinka lūkesčius, ar ją teikiant atsižvelgiama į reikalingą sąlygų pritaikymą.

Tyrimo metodologija

Tyrimo tikslas – nustatyti moterų su negalia smurtinės viktimizacijos situaciją Lietuvoje, taip pat ištirti: kokia yra aukų viktimizacijos struktūra (patiriamo smurto rūšys, jų intensyvumas), kiek aukų kreipėsi dėl patirtos viktimizacijos, kokia aukos ir smurtautojo interakcija, kiek aukų kreipėsi pagalbos, kaip buvo atliepta į jų lūkesčius.

¹⁰ Rokas Uscila „Negali turinčių asmenų patiriamo smurto artimoje aplinkoje įvertinimas, 2020, <http://teise.org/lt/negalia-turinciu-asmenu-patiriamo-smurto-artimoje-aplinkoje-ivertinimas-r-uscilos-mokslo-straipsnyje/?fbclid=IwAR0XcPp6gonCIABav2tHQp6FnYiJYMpX7tpQ76Sr_Rp5SLJZmiRM7GmhVic>.

¹¹ Nusikalstamų veikų žinybinis registras. Informatikos ir ryšių departamentas. <<https://ird.lt/lt/paslaugos/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-atviri-duomenys-paslaugos>>

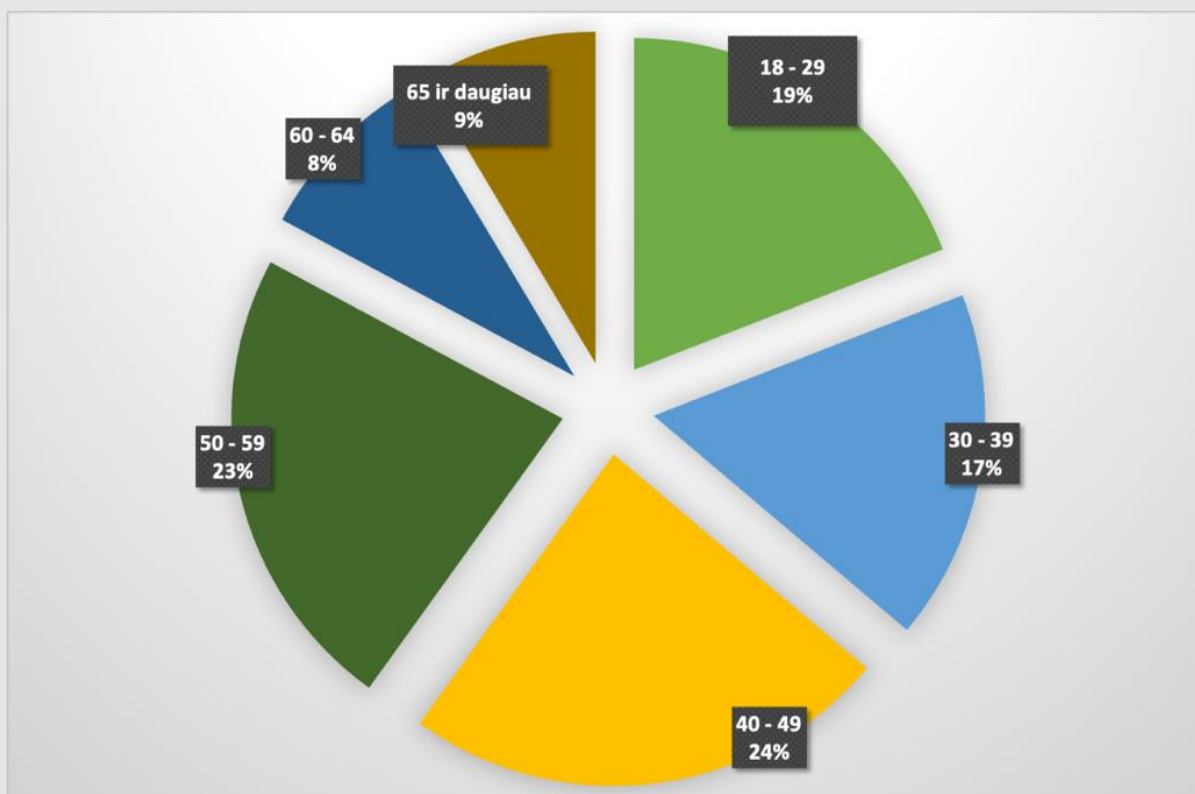
Respondentų imtis – 105 negalią turinčios moterys, kurios patyrė smurtą artimoje aplinkoje. Imtis pakankama, kad būtų galima pateikti apibendrintus duomenis, reprezentuojančius realią viktimologinę moterų su negalia situaciją Lietuvoje. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad taikyti kiekybiniai tyrimo metodai, t.y. elektroninė anketinė apklausa, apribojo žmonių su intelekto negalia ir gyvenančiųjų globos įstaigose dalyvavimo galimybes (šioms grupėms tikslingiau taikyti gyvos apklausos metodą), todėl apklausoje dalyvavo vos keletas šių grupių respondentų.

Internetinė anketa buvo pritaikyta lengvai suprantamos kalbos metodu, išversta į lietuvių gestų kalbą ir įvairiais formatais platinama kreipiantis į moterų krizių centrus, žmonių su negalia organizacijas, žinomus negalios teisių aktyvistus, taip pat jos platintos moterims skirtų mokymų apie smurtą metu, anketos nuoroda buvo patalpinta daugelyje žmonių su negalia pokalbių grupių įvairiuose socialiniuose tinkluose. Apklausos vyko 2021 liepos – gruodžio mėn.

Anketos rezultatai buvo analizuojami pasitelkus statistinės analizės programą SPSS.

Duomenys apie tyrimo respondentes

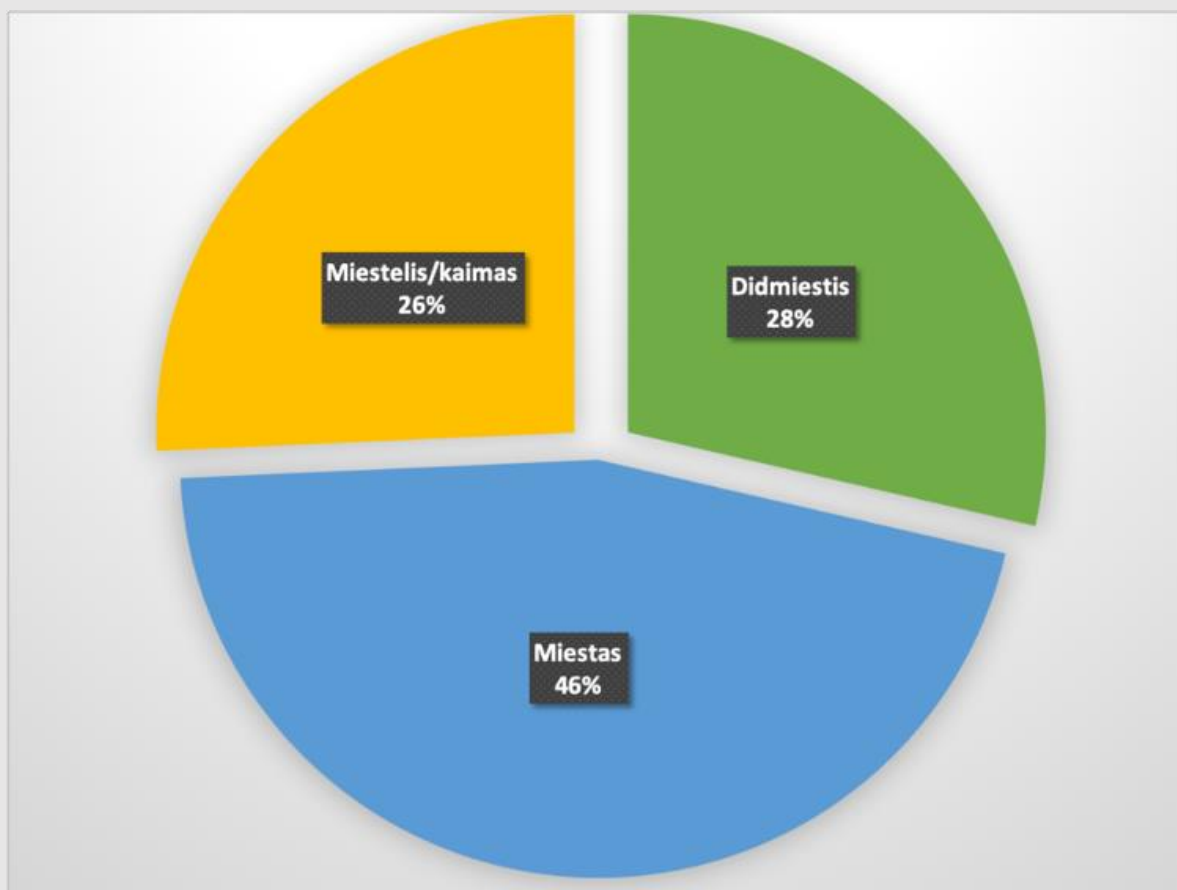
Viktimologinio tyrimo respondentų tikslinė grupė – pilnametės negalią turinčios moterys, turinčios smurto artimoje aplinkoje patirtį. Reprezentatyvumo, taip pat galimumo palyginti surinktus duomenis su registruotos statistikos duomenimis, kitais atliktais tyrimais, tikslais sudarytos atskiros respondentų amžiaus grupės. Tyrimo metu respondentės pasiektos iš visų amžiaus grupių, kas tik patvirtina moterų su negalia smurtinės viktimizacijos artimoje aplinkoje reprezentatyvumą (žr. 1 paveikslas).

1 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal amžių (proc.).

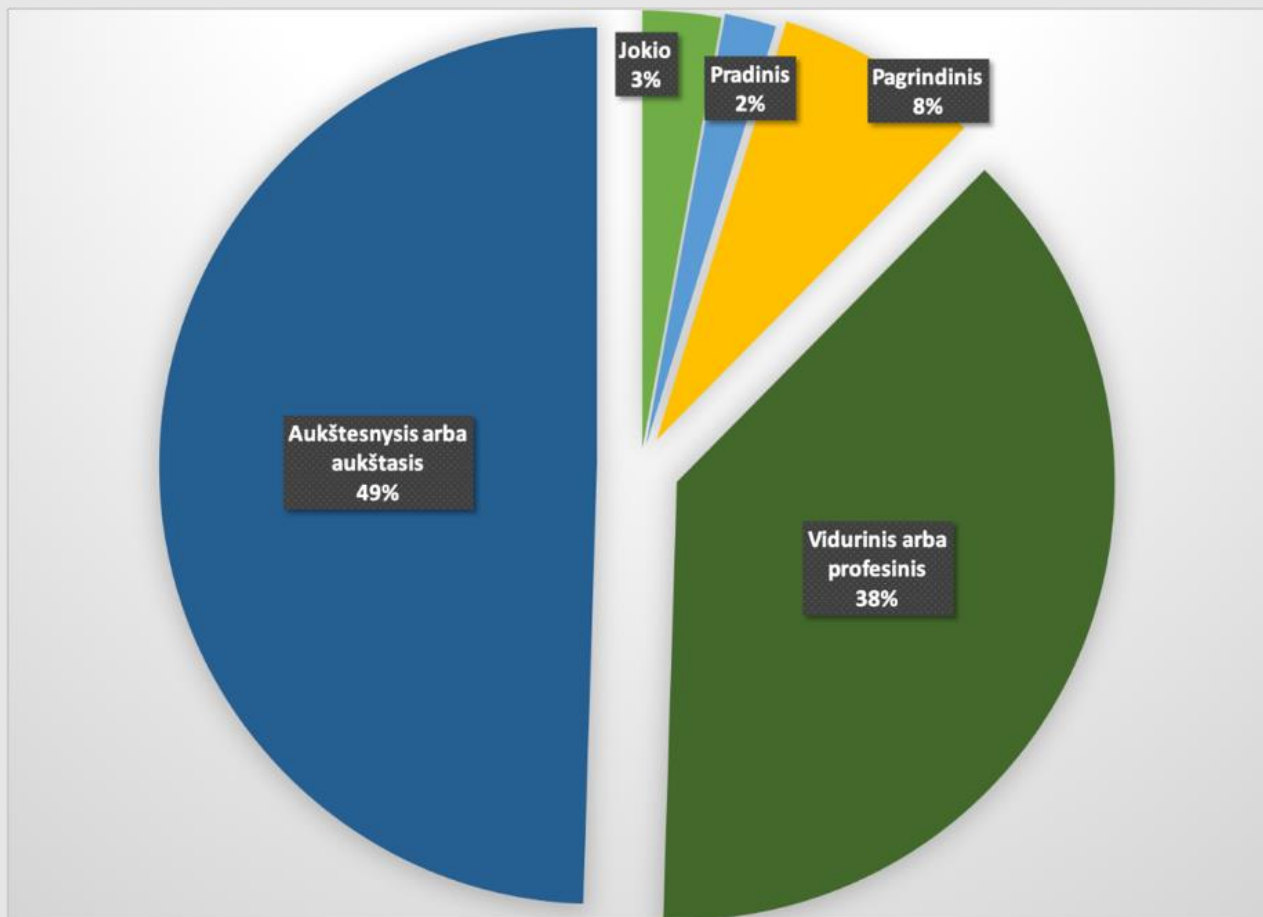
Paminėtina ir tai, kad pirmame grafike pateikti duomenys leidžia daryti prielaidą dėl rizikos patirti smurtą atskirose amžiaus kategorijose. Duomenų analizė parodė, kad smurtinę viktimizaciją daugiausia patyrė moterys, priklausančios amžiaus grupėms nuo 40 iki 49 metų (24 proc.) ir nuo 50 iki 59 metų (23 proc.), abi šios amžiaus grupės sudarė 47 proc. visų apklaustųjų respondenčių.

Atliktame viktimologiniame tyrime buvo išskirtas ir teritorinis viktimizacijos aspektas, t.y. siekta, kad respondentų pasiskirstymas neapsiribotų tik didžiais Lietuvos miestais, apimtų visą šalies teritoriją.

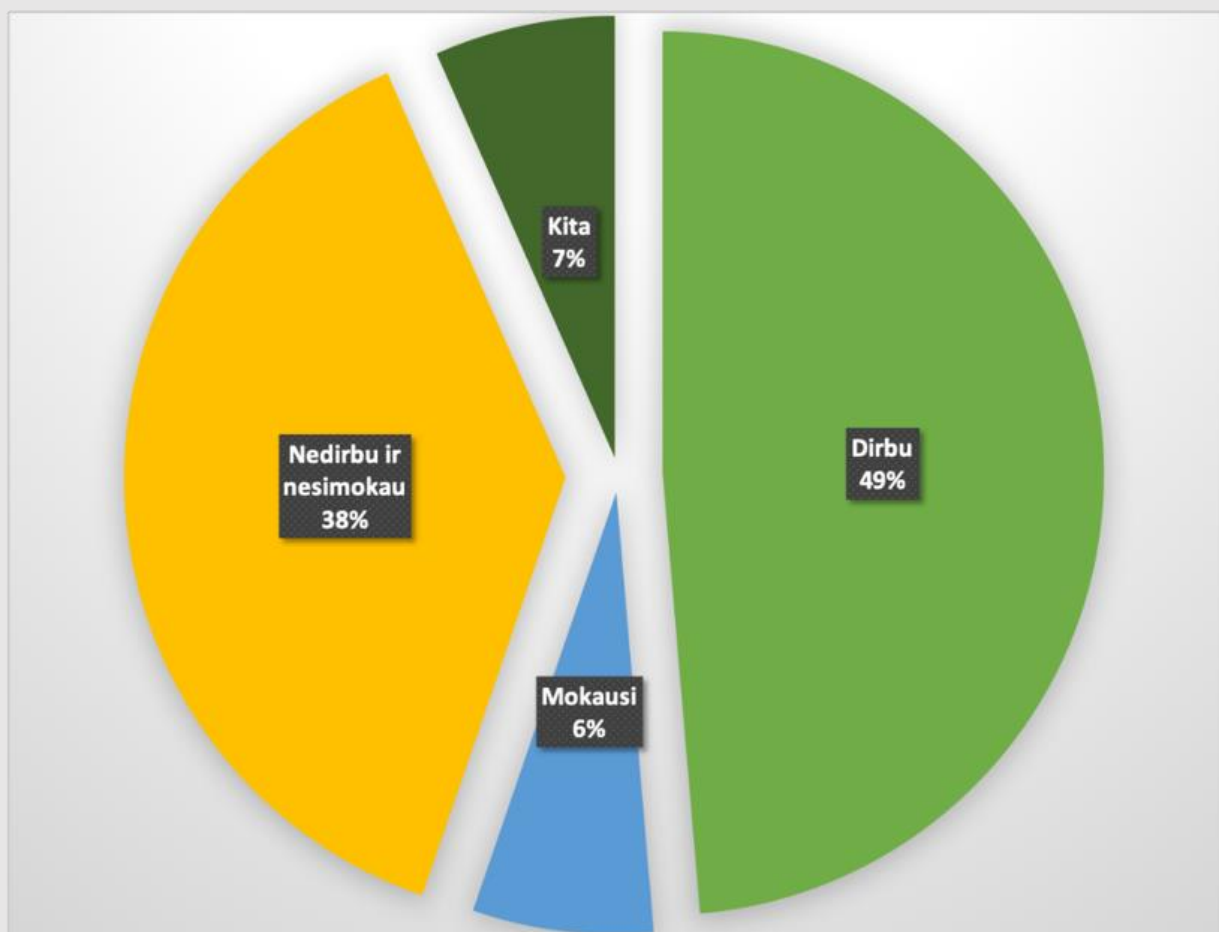
2 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (proc.).

Antrame paveiksle pateikti duomenys rodo, kad 26 proc. smurtą patyrusių moterų gyvena kaime ar mažame miestelyje, o tai itin svarbus aspektas nagrinėjant aukų galimybę susilaukti pagalbos, taip pat vertinant specialių paslaugų prieinamumą.

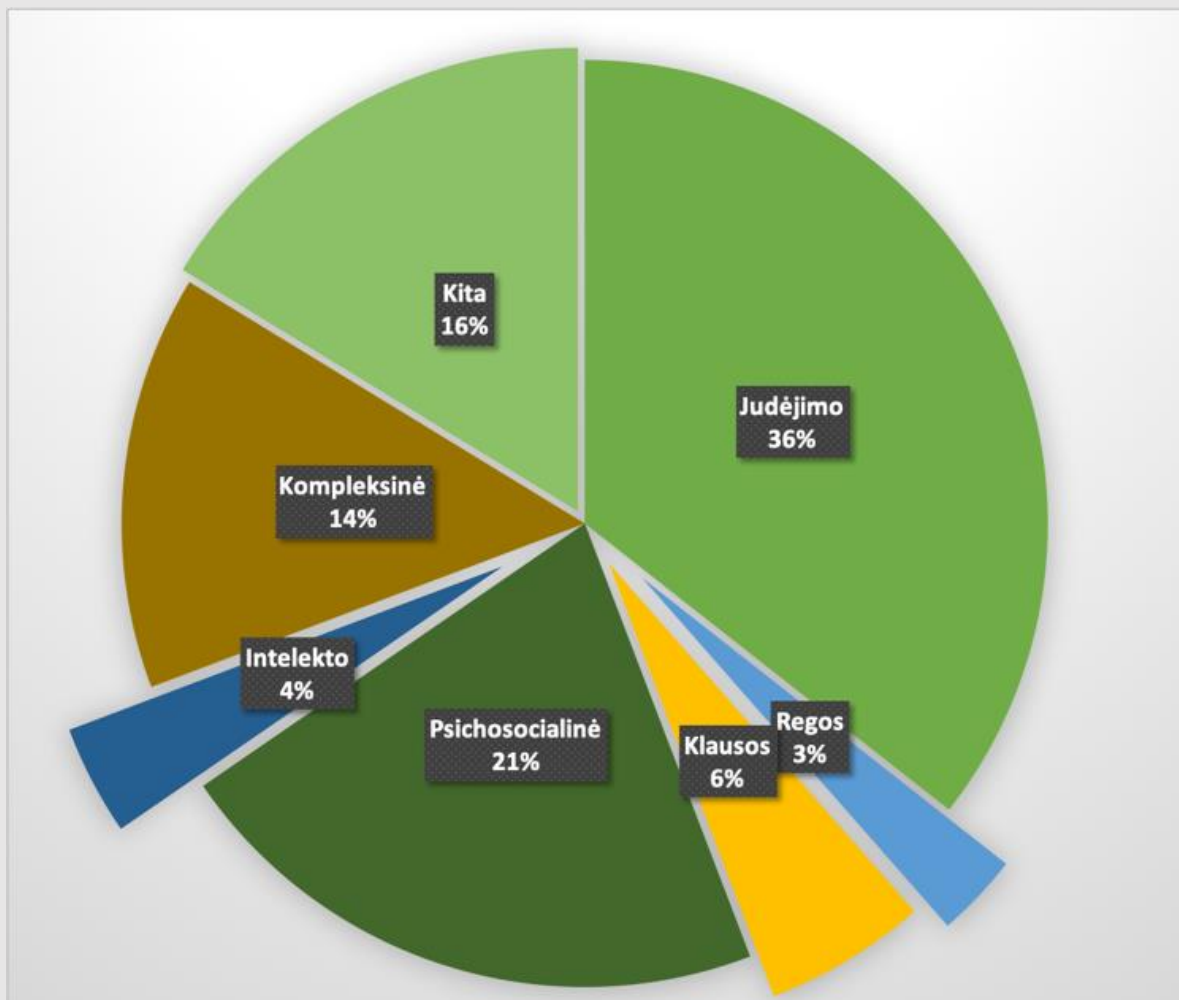
3 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal išsilavinimą (proc.).

Tolimesnė duomenų analizė parodė, kad beveik ½ smurtą patyrusių moterų su negalia turi aukštesnįjį ar aukštąjį išsilavinimą, tik 3 proc. moterų neturėjo jokio išsilavinimo. Šie duomenys sudaro tvirtą pagrindą paneigti mitą, kad moterys su negalia turi išskirtinai didelį viktimiškumą dėl savo neišsprusimo, išsilavinimo stokos ir pan. Tai patvirtina ir ketvirtame paveiksle pateikti duomenys, kai 49 proc. moterų nurodė šiuo metu dirbančios, nors žmonių su negalia užimtumas siekia tik apie 30 procentų.

4 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal užimtumą (proc.).

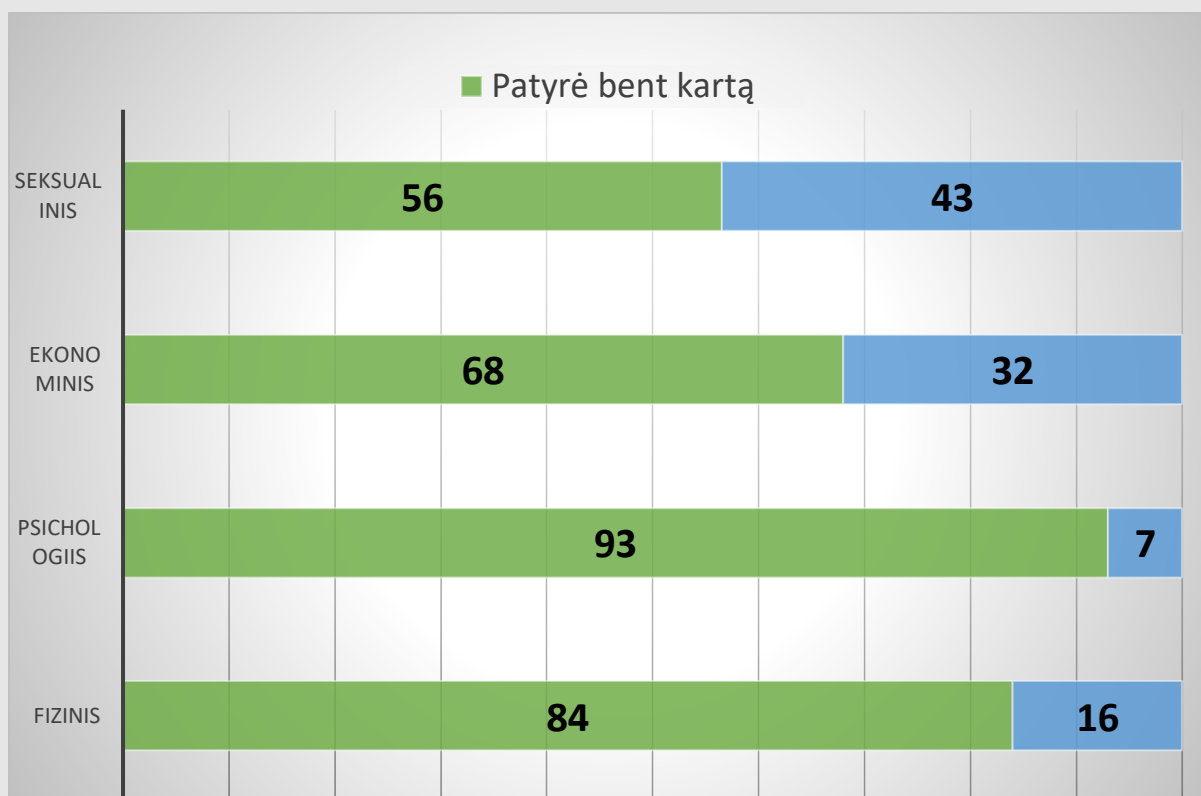
Šiuo viktimologiniu tyrimu buvo siekta aprėpti visas esamas negalios formas, kartu išskiriant atskirus aspektus galimai susijusius su aukos turima negalios forma. Duomenų analizė parodė, kad smurtą artimoje aplinkoje patyrė: 36 proc. moterų, turinčių judėjimo negalią, 21 proc. psichosocialinę negalią ir 14 proc. kompleksinę negalią. Nors anketos tekstas buvo pritaikytas ir lengvai suprantama kalba, sunkiausiai sekėsi pasiekti intelekto negalią turinčias moteris (4 proc.). Pastarosios kategorijos aukų smurtinei viktimizacijai nustatyti taikytini kiti tyrimo metodai, kartu naudojant specialias duomenų surinkimo technikas ir taktikas.

5 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal turimą negalios formą (proc.).

Moterų su negalia patiriamo smurto analizė

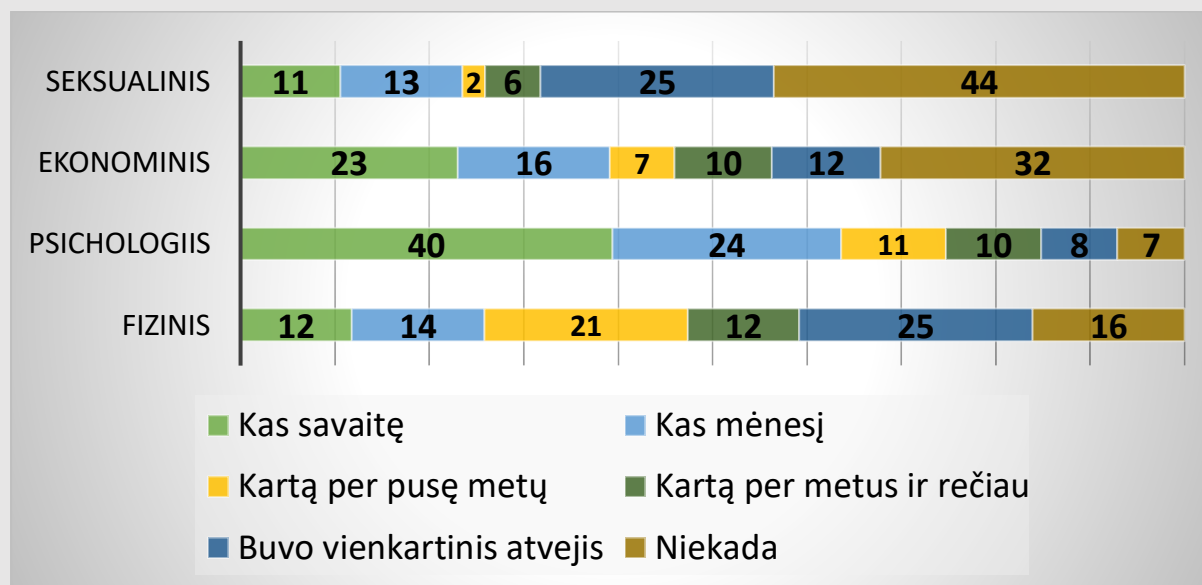
Siekdami analizuoti moterų su negalia patiriamą smurtą, naudojomės klasikine smurto formų klasifikacija ir jų apibrėžimais, išskirdami fizinį, seksualinį, psichologinį ir ekonominį smurtą. Be to, papildomai buvo išskirta dar viena smurto forma, t.y. institucinis smurtas, kuris daugiau būdingas šios kategorijos aukoms. Taigi, vienas iš pagrindinių šio viktimologinio tyrimo uždavinių – atskleisti moterų su negalia viktimizacijos struktūrą, nes atlikti bendrieji viktimologiniai tyrimai šios kategorijos aukų neatskleidžia.

6 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal patirtą smurto formą (proc.).

Viktimologinio tyrimo duomenų analizė parodė, kad net 93 proc. apklaustų moterų su negalia bent kartą yra patyrusios psichologinį smurtą, 84 proc. respondenčių bent kartą per savo gyvenimą yra susidūrusios su fiziniu smurtą. Daugiau nei pusė anketą užpildžiusių moterų su negalia patyrė arba patiria ekonominį smurtą ir itin didelis procentas – 56 proc. – (lyginant su negalios neturinčių moterų grupe) seksualinio smurto atvejų, kurie yra latentiniai, nematomi, nes, kaip ir minėjome, oficialioje statistikoje tokio tipo nusikaltimų nėra fiksuojama.

Smurto formos ir intensyvumas

7 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, pasiskirstymas pagal smurto formą ir intensyvumą (proc.).

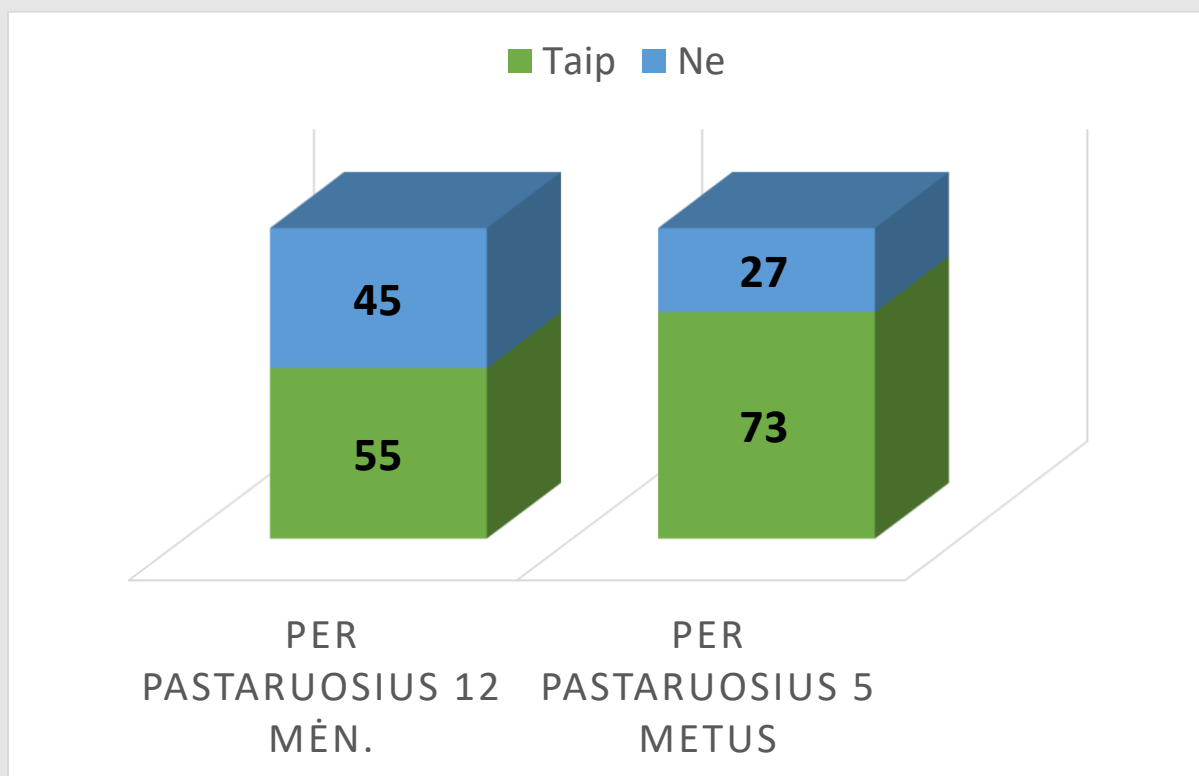
Sisteminį psichologinį smurtą patiria daugiau kaip 60 proc. respondenčių, tai reiškia, kad šios moterys gyvena ar gyveno nuolat žeminamos ir gniuždomos, kas neabejotinai stipriai veikia jų psichologinę būklę ir lemia pagalbos paslaugų poreikį. Vertinant kitas smurto formas svarbu atkreipti dėmesį, kad beveik kas ketvirta moteris (23,5 proc., plačiau - 7 paveikslas) patiria intensyvių seksualinį smurtą ir panašus nuošimtis moterų patiria sisteminį fizinį smurtą (25,8 proc.). Rezultatai rodo, kad nuolatinį fizinį smurtą dažniausiai patiria moterys nuo 30 iki 50 metų amžiaus, o intensyvių seksualinį smurtą – nuo 25 iki 50 metų.

Išskirdami sisteminį smurtą nenuvertiname rečiau patiriamo ar vienkartinio smurto atvejų, nes jie taip pat gali stipriai traumuoti ir lemti pagalbos poreikį.

Patirto smurto laikotarpis

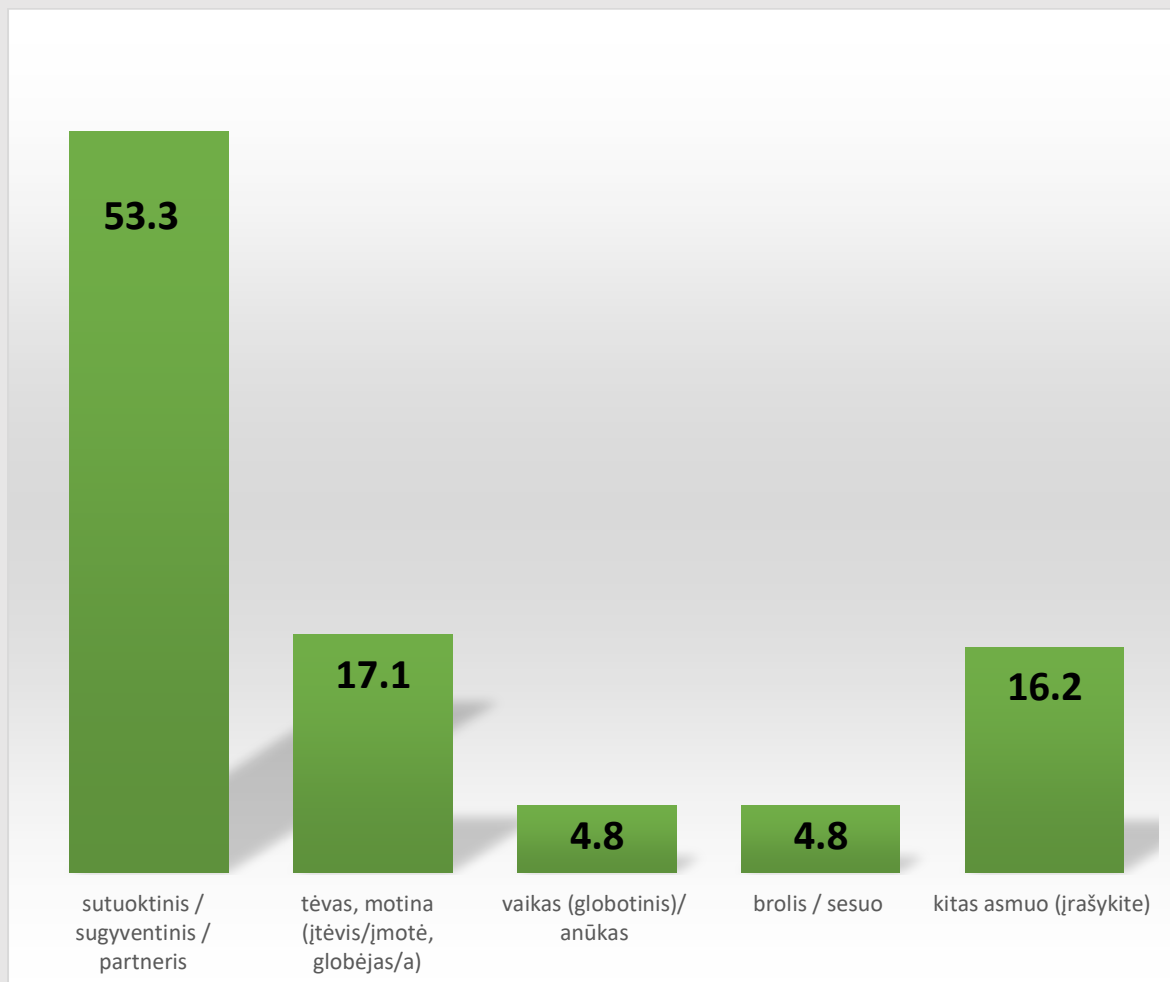
Viktimologiniuose tyrimuose svarbu įvertinti, kada smurtas buvo patirtas, tai sudaro prielaidas įvertinti patiriamo smurto struktūrą, būklę konkrečiu laikotarpiu, taip pat galimybę vertinti smurtinės viktimizacijos pokyčius, įgyvendintų prevencinių ar apsaugos

priemonių veiksmingumą. Be to, tai svarbu ir įvertinant, kaip gerai auka prisimena viktimizacijos aplinkybes, kiek surinkti duomenys patikimi ir reprezentuoja esamą situaciją. Rezultatai parodė, kad daugiau kaip pusė (55 proc.) moterų smurtą patyrė per pastaruosius dvylika mėnesių. Tai rodo, kad viktimizacijos patirtis yra labai aktuali ir lengvai atkuriamą. Tuo metu kitas laikotarpis – patirtas smurtas per penkerius metus – rodo, kiek moterų patiria viktimizaciją ilgesniame laikotarpyje (73 proc.).

8 paveikslas. Moterų su negalia, patyrusių smurtą artimoje aplinkoje, skaičius (proc.).

Santykis su smurtautoju

9 paveikslas. Aukos ir smurtautojo interakcija (proc.).

Vienas iš esminių veiksnių, sąlygojančių smurto aukų su negalia riziką, tikimybę patirti viktimizaciją, – sąveika su smurtautoju.

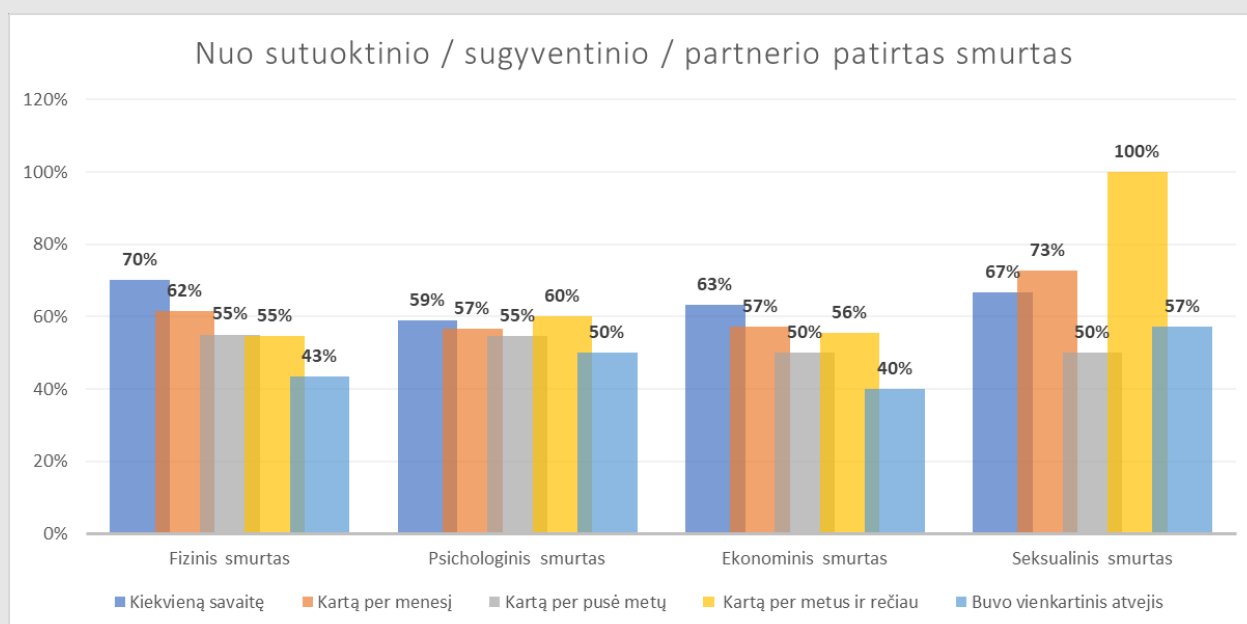
Šis aspektas itin reikšmingas būtent negalią turinčių asmenų atžvilgiu, kadangi nukentėjusį ir smurtautoją sieja ne tik giminystės ir šeiminiai santykiai, bet ir faktinis priklausomumas nuo kito asmens. Čia reikėtų priminti itin didelį jėgos ir galios skirtumą tarp šalių, o tai veda prie sisteminio smurto ir santykių, paremtų visiškai asmens kontrole ir dominavimu nukentėjusio asmens atžvilgiu.

Nukentėjusysis su negalia dažnai yra priklausomas nuo smurtautojo, jo sprendimų galia yra ribojama, taip pat matyti jų saviizoliacija, fizinis ir socialinis at(si)skyrimas nuo aplinkos ar komunikacija per smurtautoją. Taip pat galima kalbėti apie nebaudžiamumo prielaidas, kurios atsiranda per atitinkamą santykį su auka.

Viktimologijos doktrinoje plačiai aptariamas „aukos sindromas“, „aukos nesipriešinimo ir paklusimo fenomenas“, kurie paaiškina aukos pasyvumą, nenorą ar / ir negebėjimą spręsti esamos situacijos, baimę nutraukti santykius su smurtaujančiu asmeniu, pranešti apie patirtą smurtą ir t.t.

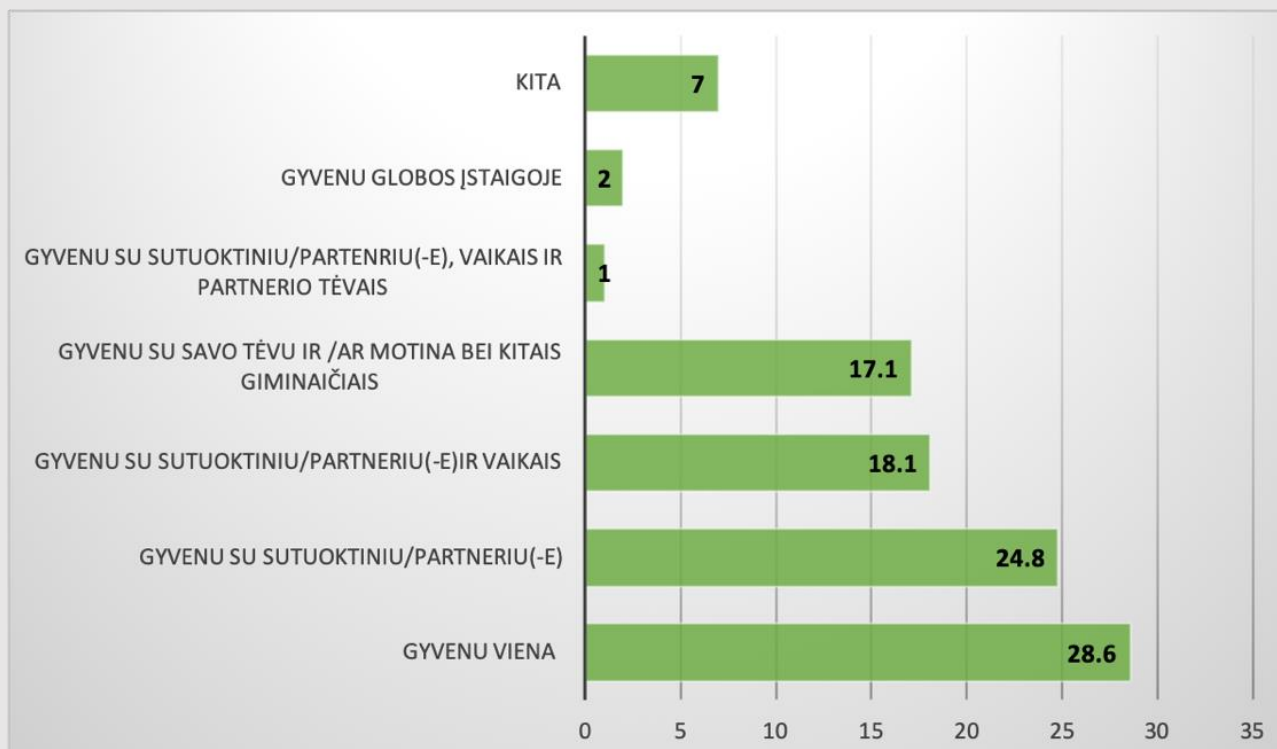
Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, nacionaliniai smurto artimoje aplinkoje tyrimai, statistiniai duomenys rodo, kad labiausiai paplitęs nuo sutuoktinio ar partnerio patiriamas smurtas artimoje aplinkoje.

Šio tyrimo duomenys patvirtina, kad ir moterų su negalia atveju, dažniausiai smurtautojas yra sutuoktinis/partneris (daugiau nei pusė visų atsakymų), tačiau aukštas ir kitų šeimos narių (ypač tėvo/mamos/patėvio/įmotės) smurtavimo procentas (17 proc., žiūrėti 9 paveikslą), tai lemia didesnę žmogaus su negalia priklausomybę nuo artimųjų.

10 paveikslas. Aukos patirtas smurtas nuo sutuoktinio/sugyventinio/partnerio (proc.)

Tyrimo atskirai išskyrus nuo sutuoktinio/partnerio patirtą smurtą ir analizuojant smurto formas bei intensyvumą, akivaizdžiai matosi, kad už intensyvių fizinį ir seksualinį smurtą dažniausiai atsakingi būtent pastarieji.

11 paveikslas. Aukos gyvenimo aplinkybė, su kuo gyveno smurtą patyrusi moteris (proc.)

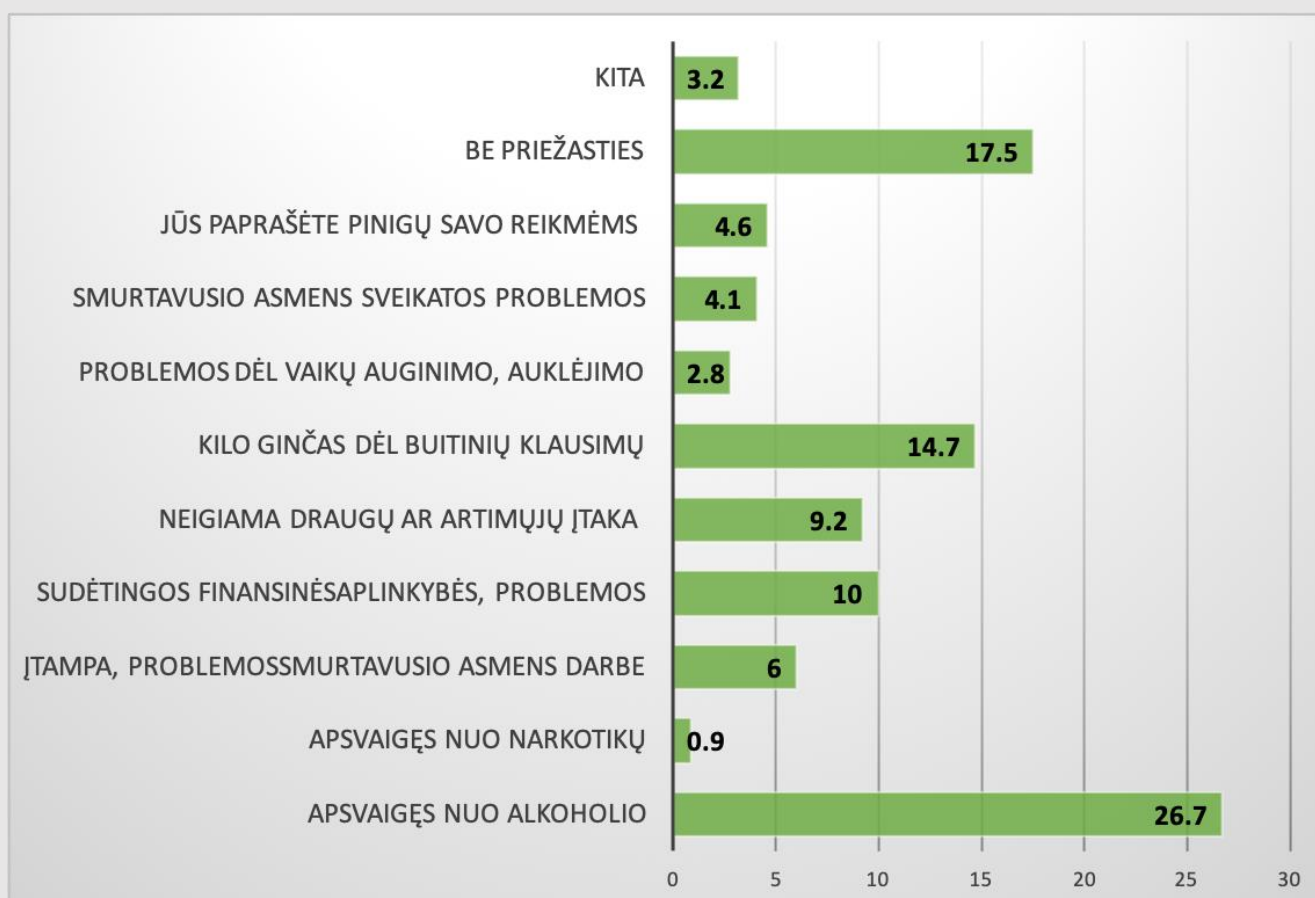
Analizuojant su kuo gyvena smurtą patiriančios moterys, paaiškėja, kad beveik 43 proc. gyvena su partneriais, o 18 proc. iš jų – dar ir su vaikais. Vaikai smurto atveju dažnai tampa priežastimi likti smurtiniuose santykiuose, ypač jei šeima nuo smurtautojo priklauso finansiškai.

Smurtinės viktimizacijos aplinkybės

Smurto priežastis dažniausiai yra smurtinis elgesys, t.y. kompleksas įvairiausių nuostatų, smurtautojo psichologinių aspektų, kurie lemia, kad iškilusią problemą ar bet kokią nekomfortišką situaciją sprendžiama pasitelkiant smurtą.

Atsakymai rodo, kad moterų su negalia atveju, kaip ir kitose aukų grupėse, smurto katalizatoriumi tampa alkoholis, tačiau reikia pabrėžti, kad ne jis yra smurto priežastis (ypač teikiant pagalbą smurtą patyrusioms moterims), tas pats galioja ir buitiniams konfliktams ar kitoms panašioms aplinkybėms. Smurto priežastis – ne aukoje, ar situacijoje, o reakcijoje. Tą svarbu suvokti visoms pagalbą teikiančioms grandims (nuo policijos, medikų iki specialistų).

Taip pat į akis krenta atsakymų grupė „be priežasties“, kas rodo žinių apie smurtinį elgesį stoką (galbūt negavo palaikymo, konsultacijų, todėl sunku suvokti smurto priežastis, tokiu atveju lengva primesti kaltę aukai). Kaip jau minėjome, smurtinį elgesį lemia daugybė aspektų, tarp kurių gali būti ir smurtautojo nuostatos apie moteris, šiuo atveju – ir apie negalią turintį žmogų, jo vertę ir panašiai, smurtautojo savivertės klausimai, noras kontroliuoti ir daug kitų galimų elementų.

12 paveikslas. Smurto padarymo aplinkybės (proc.)

Citatos iš respondencijų atsakymų:

„Buvo jo nuolatinis siekis kontroliuoti, dominuoti, nepagrįstas pavydas, paranoja, menkinimas, žeminimas - nebūtinai vien tik išgėrus alkoholio, bet nuolatos.“

„Norėjo lytinių santykių, kontrolės, iš pavydo (patėvis).“

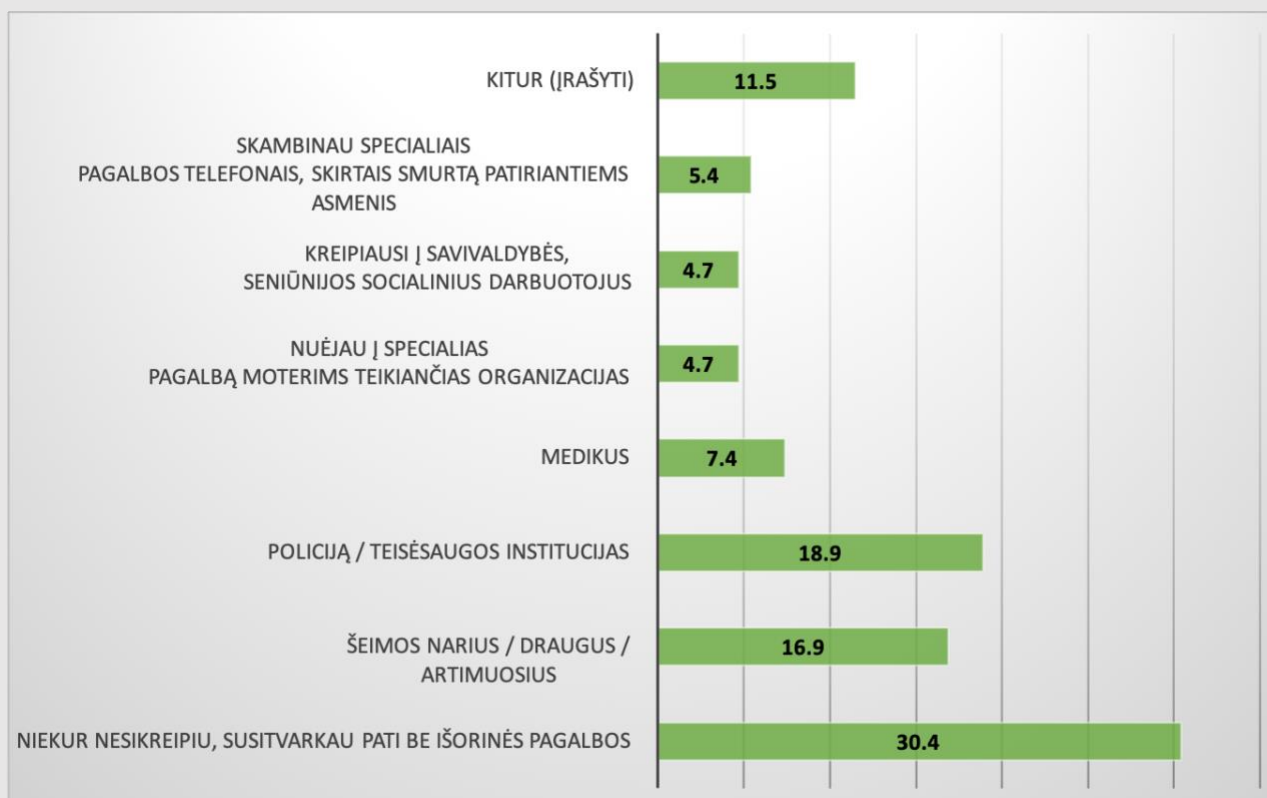
„Nes išėjau į koncertą be jo leidimo.“

„Nesutarimai dėl praeities įvykių.“

“Ką nors ne taip ar blogai padariau.”

Pranešimas apie patirtą smurtą

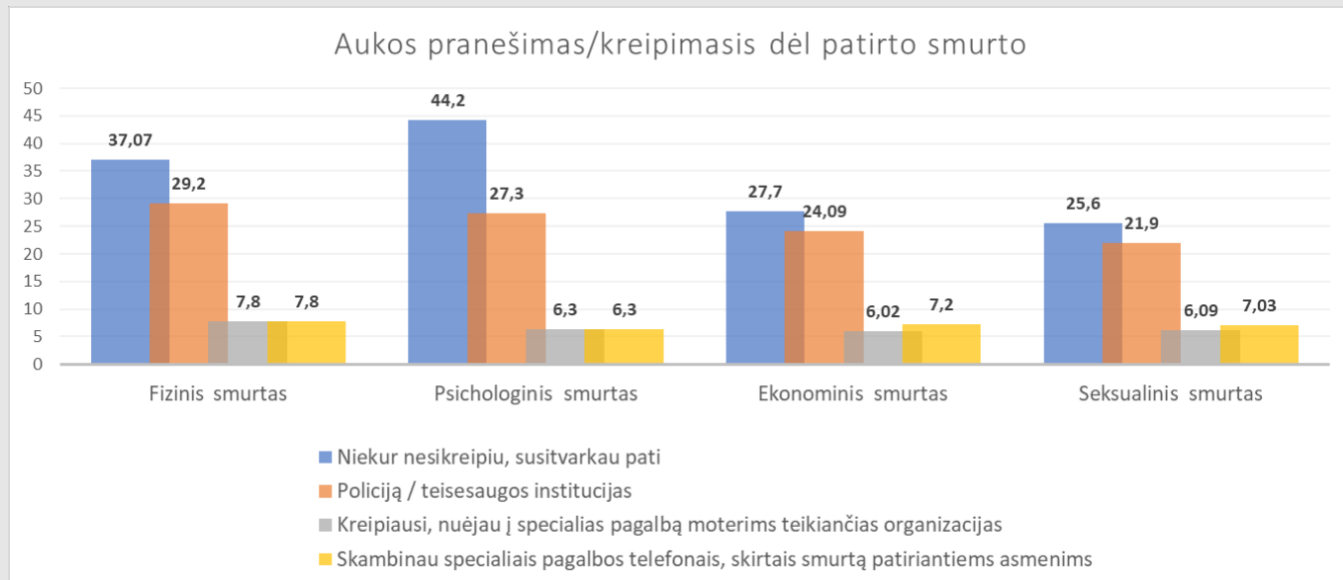
Beveik trečdalis respondenčių dėl smurto nesikreipė niekur – tai yra labai iškalbingi rezultatai, rodantys tiek galimą smurto pateisinimą (galimai primestą kaltę, esą smurtą provokuoja/dėl jo kalta pati auka), tiek situacijos vertinimą kaip beviltišką (nematoma ar netikima, kad įmanoma iš to išsivaduoti). Ši tendencija yra labai pavojinga, nes iš kitų tyrimų žinome, kad nesiimant priemonių smurtas gali stiprėti, t.y. nestabdomas jis tam tikra prasme yra pateisinamas, jam uždegama žalia šviesa.

13 paveikslas. Pranešimas apie patirtą smurtą (proc.)

Tik 19 procentų moterų kreipėsi į policiją – tai rodo itin aukštą latentinio smurto mastą. Turint omenyje, kokia respondenčių dalis patiria fizinį ir seksualinį smurtą, toks kreipimosi į policiją procentas yra itin žemas. Taip pat nedaug moterų kreipiasi į pagalbą nukentėjusiems nuo smurto teikiančias organizacijas – vos 5 procentai. Kyla klausimas – ar apie tokias organizacijas nežino, ar netiki, kad jos gali padėti.

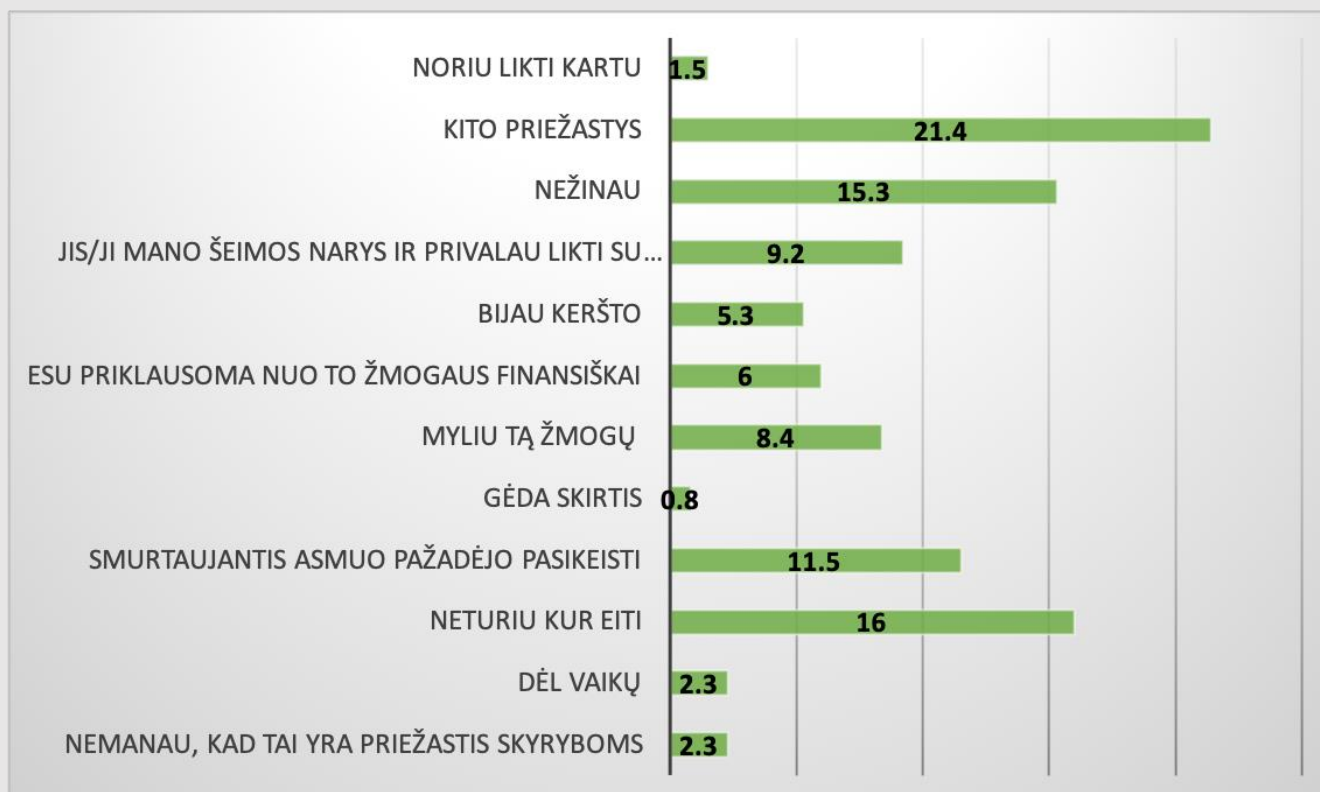
Rezultatų analizė rodo, kad pasyviausiai ieškoma pagalbos psichologinio smurto atveju (44 proc. nesikreipia niekur, paveikslas 14), taip pat fizinio smurto atvejais (37 proc., paveikslas 14).

14 paveikslas. Smurto formos ir pranešimas apie patirtą smurtą

Veiksniai stabdantys atsiriboti nuo smurtautojo

Palikti ar atsiriboti nuo smurtautojo stabdantys veiksniai išsiskirstė į daug skirtingų kategorijų, iš kurių gausiausia – „kitos priežastys“, jas moterys įvardino raštu ir dažniausiai pasitaiko būtent priklausomybės nuo aukos elementai – finansinė priklausomybė, neturėjimas, kur išeiti (nėra galimybių turėti kitą būstą), priklausomybė nuo pagalbos kasdienybėje dėl negalios, baimė likti vienai su vaikais. Prie šio rodiklio pridėjus įvardintą finansinę priklausomybę (6 proc.) ir neturėjimą, kur eiti (16 proc.), gauname daugiau kaip 40 proc. atvejų, kai pasirinkimą likti su smurtautoju lemia būtent vienokia ar kitokia priklausomybė nuo smurtautojo, kuri, galimai dėl moterų turimos negalios, sunkiau išsprendžiama nei tais atvejais kai auka neturi negalios.

15 paveikslas. Priežastys, stabdančios atsiskirti nuo smurtautojo (proc.)

Respondenčių citatos apie veiksnius, trukdančius atsiriboti nuo smurtautojo:

„Sudėtinga rasti darbą turint negalią“

„jis mano tėtis, taip pat mama nori, jog su juo bendraučiau“

„neturim kur gyventi su vaiku...esam užsirašę į eilę socialiniam būstui...bet ir to bijau...nes viena vos pajėgiu susitvarkyti su vaiku.“

„Esu fiziškai priklausoma, nes turiu fizinę negalią“

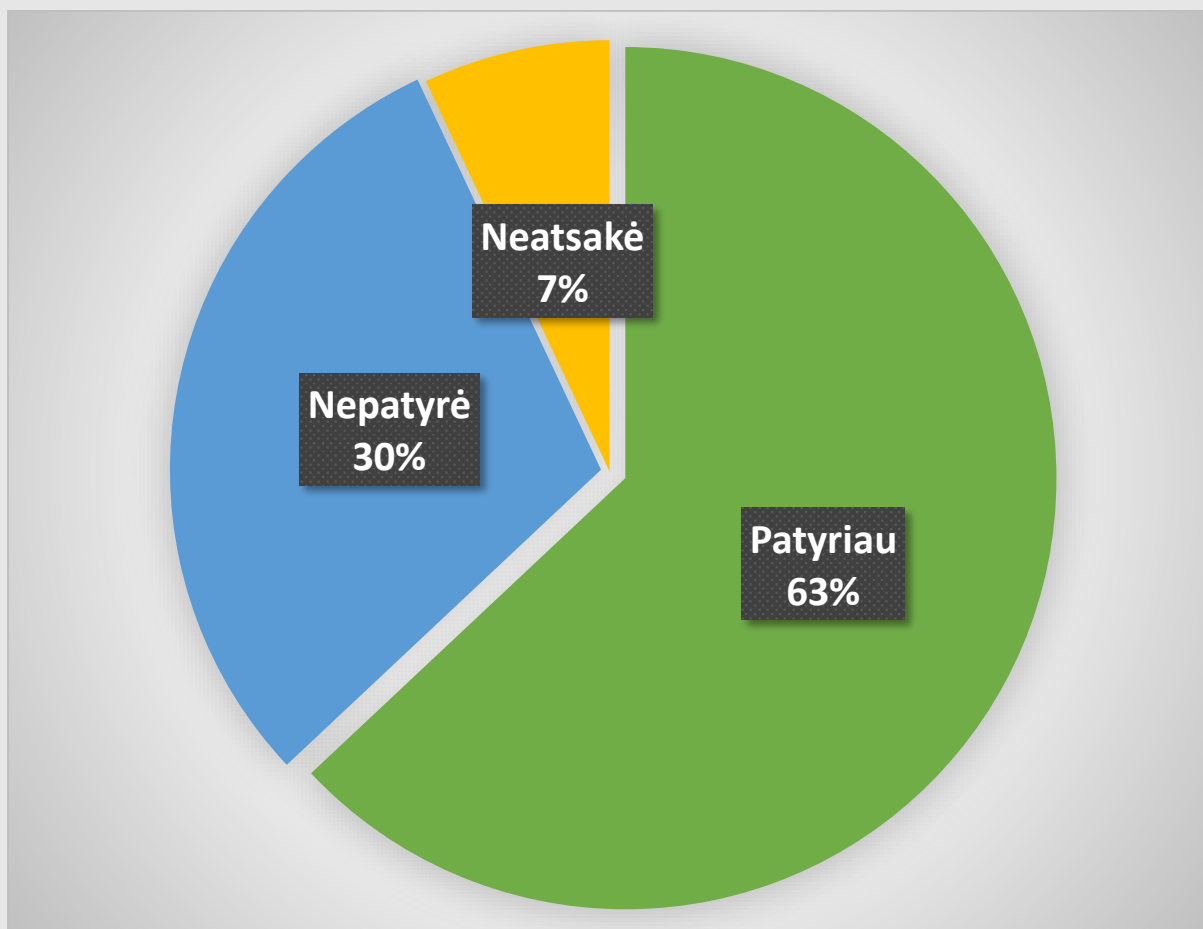
„mama gera, ją myliu, ji taip pat kenčia, neturiu kitų namų“

Institucinis smurtas

Instituciniu smurtu šioje anketoje laikome žeminantį, nepagarbų, atsainų valstybės institucijų darbuotojų elgesį, kylantį iš neigiamų nuostatų apie negalią ar pažeidžiamos žmogaus su negalia padėties. Apie institucinį smurtą paprastai kalbame globos įstaigų kontekste, tačiau šis reiškinys yra gerokai platesnis ir gali pasireikšti daugelyje kitų situacijų. Visgi, turint omenyje, kad apklausoje dalyvavo vos dvi moterys, gyvenančios globos įstaigose, patirto institucinio smurto rezultatus vertintume atsargiai, nes tikėtina, kad atlikus institucijose gyvenančių moterų apklausą, rezultatai būtų kitokie.

Daugiau kaip 60 proc. moterų teigia patyrusios institucinį smurtą, dalis jų pateikia išsamius tokių atvejų aprašymus, kurie rodo, kad moterys atpažįsta netinkamą elgesį, kylantį būtent iš nuostatų apie žmogų su negalia.

16 paveikslas. Institucinis smurtas (proc.)

Dažniausiai moterų atsakymuose minėtos įstaigos:

- Policija
- Sveikatos įstaigos
- Savivaldybė
- Sodra
- Užimtumo tarnyba
- Mokykla
- Negalios NVO

Respondenčių citatos apie patirtą institucinį smurtą:

„Psichiatrinėje Ligoninėje mušė 4 darbuotojai, kitoje ligoninėje grasino ir labai išgąsdino, vadino „dūra“.

„Darbo biržoje tarpininkė su manim bendraudavo arogantiškai, rodė pasibjaurėjusia veido mimiką, žeminančiu tonu kalbėdavo.“

„Mokykloje man sako, kad aš mamai nereikalinga, kai mama vėluoja. Tada liepia eiti pačiai namo. O aš bijau. Aš galiu pasiklysti.“

„Kviečiant policiją iki 2015 metų dažnai net nebūdavo rimtai reaguojama. Mano judėjimo negalia būdavo priimama kaip protinė, klausant tėvų (mamos, patėvio), net neišklausant manęs. Iš gydytojų ypač ginekologų keli atvejai: kam tau tikrintis juk negyveni seksualinio gyvenimo, pas tave ten užakėjo. Be mano žinios buvo pašalinta viena kiaušidė, operuojant pilvą. Kitoje ligoninėje nupjauta sausgyslė, kas nebuvo būtina. Tada dar nežinojau savo teisių.“

„Profesinėje mokykloje man buvo uždrausta mokytojai uždavinėti klausimus, nes jie kitiems atrodė kvaili ir nereikšmingi ir jiems trukdė, o man buvo būtini prisitaikymui dėl negalės, buvau pastoviai nuvertinama, įkelta į silpnesniųjų grupę, nors prieš tai mokiausi panašaus dalyko, tik neturėjau diplomo. Mano žinios būdavo nuvertinamos, rašomi mažesni pažymiai, diskusijose į mano nuomonę nebūdavo atsižvelgiama arba išvis draudžiama pasisakyti, būdavau klaidinama, o jei atsakydavau blogai, išvadindavo negabia. Asmenys atsisakydavo būti mano darbo porininkais arba išvis nebendradavo.“

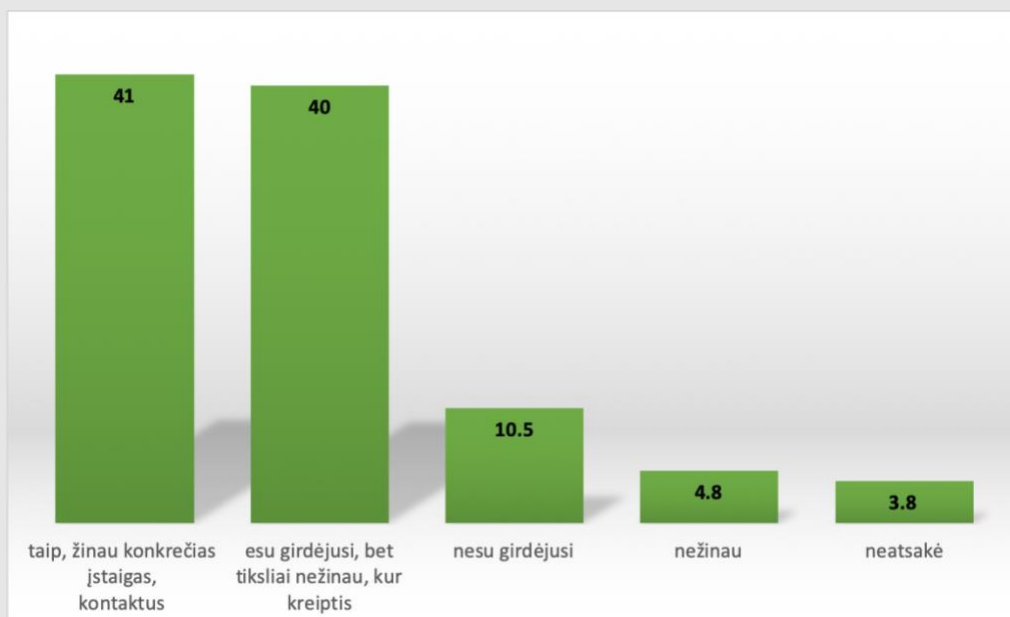
“Vilniaus m. Antakalnio poliklinikos buvusi gydytoja terapeutė bei jos slaugytoja nuolat, daug metu iki kol pakeičiau tyčiodavosi atviru tekstu, neva, man viskas vaidenasi- nuo kojų tinimo iki rimtų sveikatos sutrikimų, kuomet per jos cinizmą atsidūriau onkologijos centre (kelis metus nekreipė dėmesio į mano skundus) ir Santaros ligoninėje, kur buvo diagnozuotos kelios ligos, tame tarpe iš neišgydoma.”

Naudojimas pagalbos galimybėmis

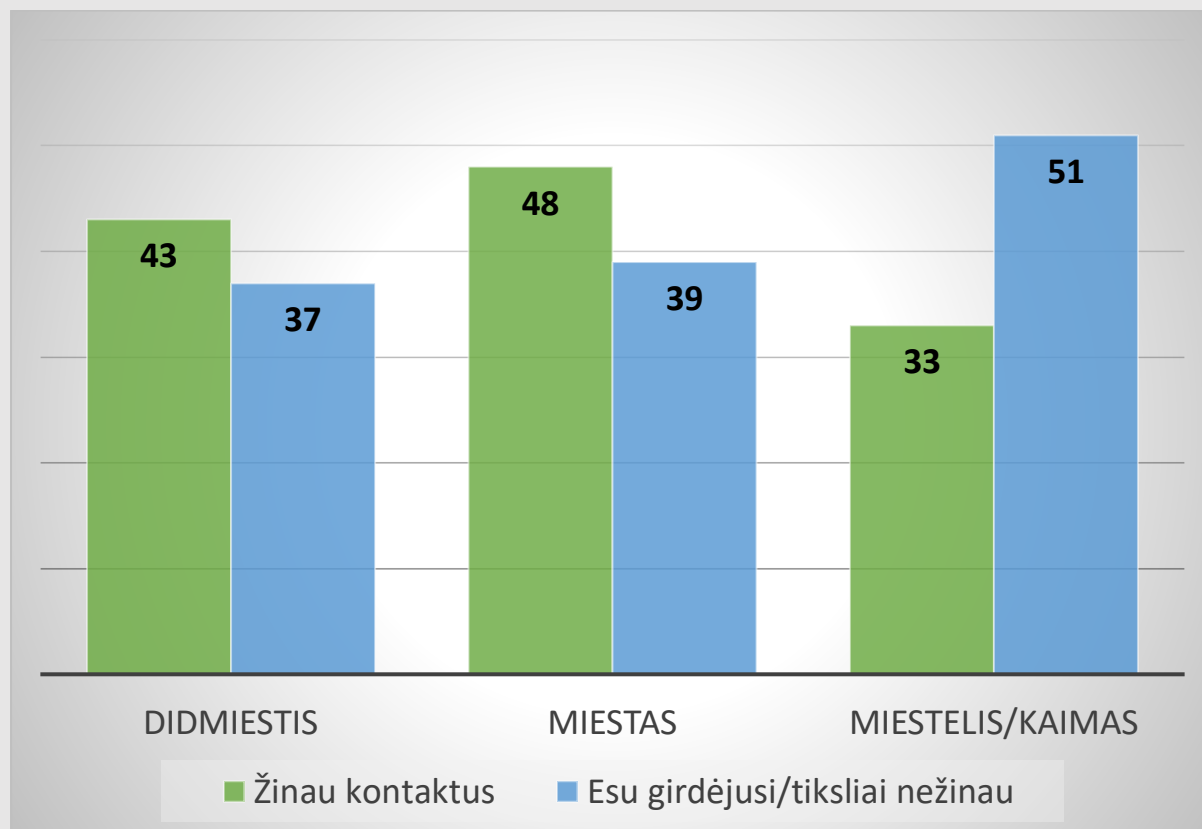
Svarbi tyrimo dalis – pagalbos paslaugų prieinamumo ir jų kokybės vertinimas iš smurtą patyrusių moterų su negalia perspektyvos.

Pirmiausia, svarbu, ar moterys apskritai žino apie nukentėjusiems nuo smurto pagalbą teikiančias organizacijas. Rezultatai rodo, kad apie tokių organizacijų egzistavimą žino daugiau kaip 80 proc. respondenčių (17 paveikslas), pusė jų – žino konkrečiai, kur kreiptis ir kontaktus. Visgi, kai analizuojame anksčiau pateiktus rezultatus, rodančius, jog tik apie 5 proc. moterų į tokias organizacijas kreipėsi, kyla klausimas – kodėl net ir žinant apie tokios pagalbos egzistavimą, ja nesinaudojama (prielaidos, kurias galima tikrinti – moterys nemato išeičių, netiki, kad joms įmanoma padėti, nusivylusios kitų patirtimi, taip pat gali būti, kad pateisina smurtą, kaltina save ir pan.).

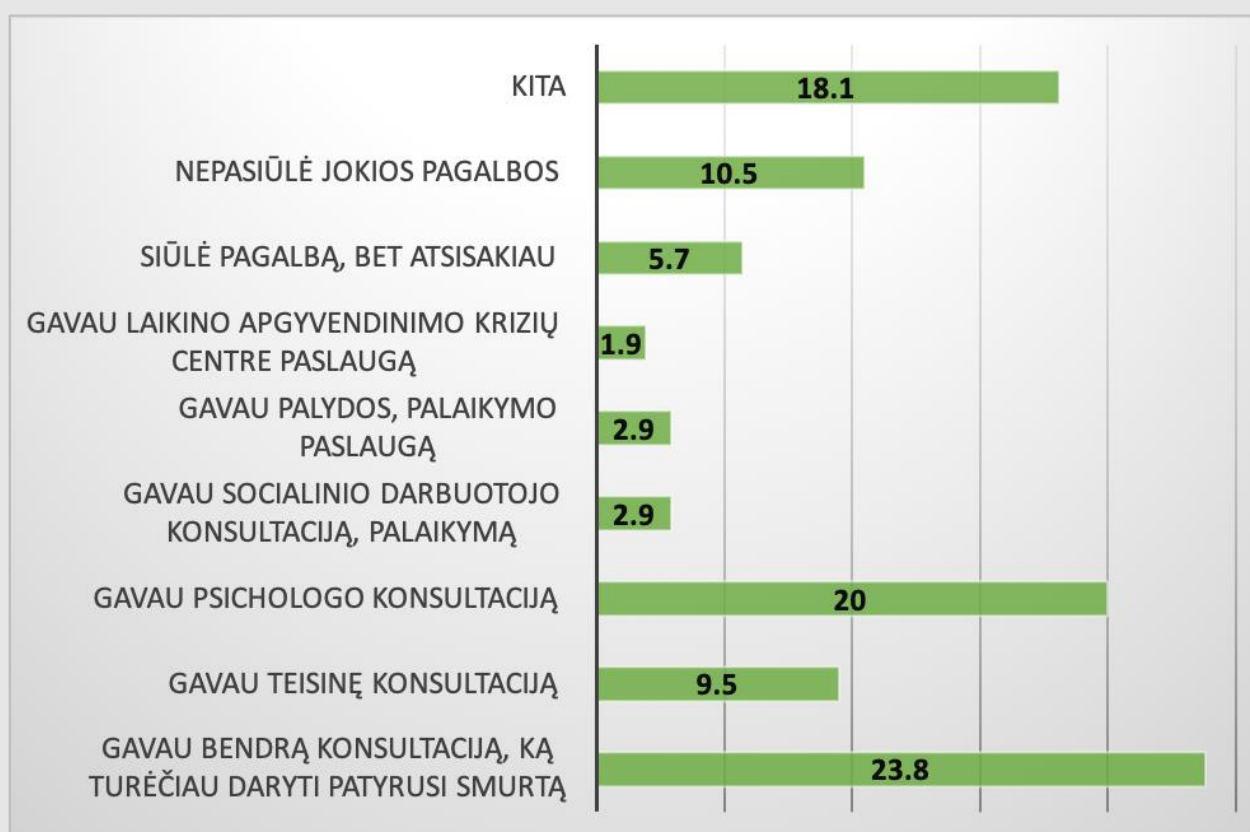
17 paveikslas. Žinios apie pagalbą teikiančias organizacijas (proc.)

Vertinant informacijos apie pagalbą prieinamumą didmiesčiuose, miestuose ir kaimiškose vietovėse, matomas skirtumas (kaimuose ir miesteliuose tiksliai žinančių procentas mažesnis), tačiau jis nėra dramatiškas – t.y. siekia apie 10 procentų (18 paveikslas).

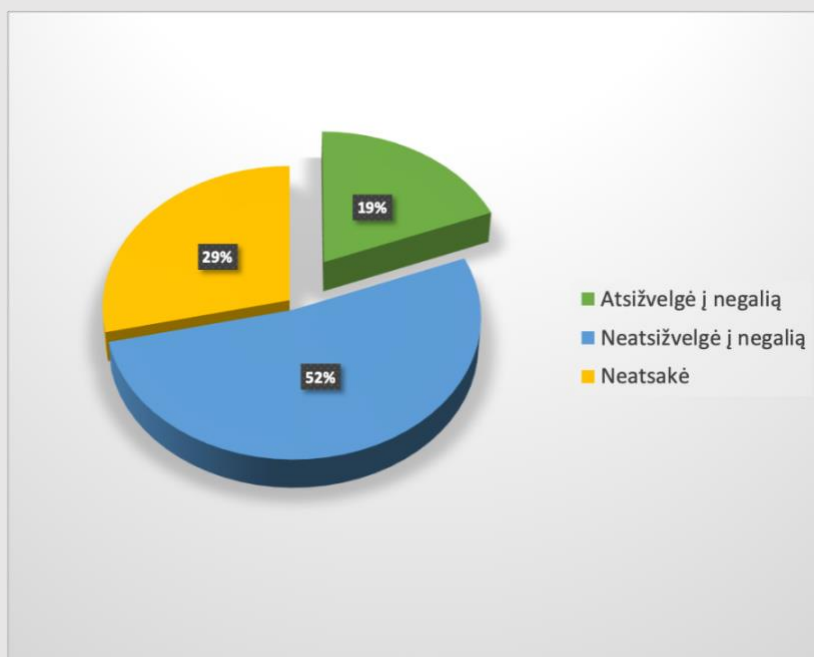

18 paveikslas. Žinios apie pagalbą teikiančias organizacijas ir gyvenamoji vieta (proc.)

Analizuojant suteiktos pagalbos duomenis paaiškėja, kad dažniausia pagalbos forma – konsultacijos (psichologo, teisininko, socialinio darbuotojo ir kt.), ši forma sudaro daugiau kaip 50 proc. suteiktų pagalbos formų (19 paveikslas). Konsultacijos yra labai svarbi pagalbos dalis, visgi ji gali būti nepakankama siekiant realiai pakeisti aplinkybes, kurios trukdo atsiskirti nuo smurtautojo ar sprendžia smurtinio elgesio problemą. Tik 2 respondentės gavo laikino apgyvendinimo paslaugą, 3 – palaikymo ir palydos. Kas dešimta nurodė negavusi jokios pagalbos. Pusė visų apklaustųjų nurodė, kad teikiant pagalbą nebuvo atsižvelgta į jų negalią (20 paveikslas) – tai reiškia paslaugų arba patalpų neprieinamumą arba negalią turinčio žmogaus situacijos neįvertinimą (pavyzdžiui, galimą didesnę priklausomybę nuo artimos aplinkos).

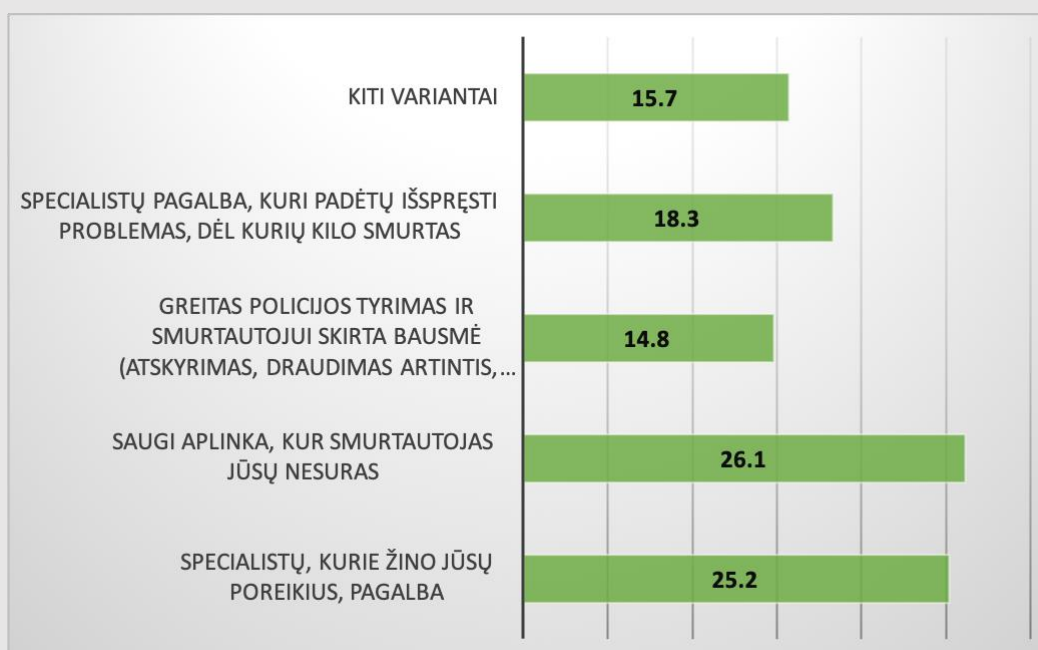

19 paveikslas. Suteiktos pagalbos formos (proc)

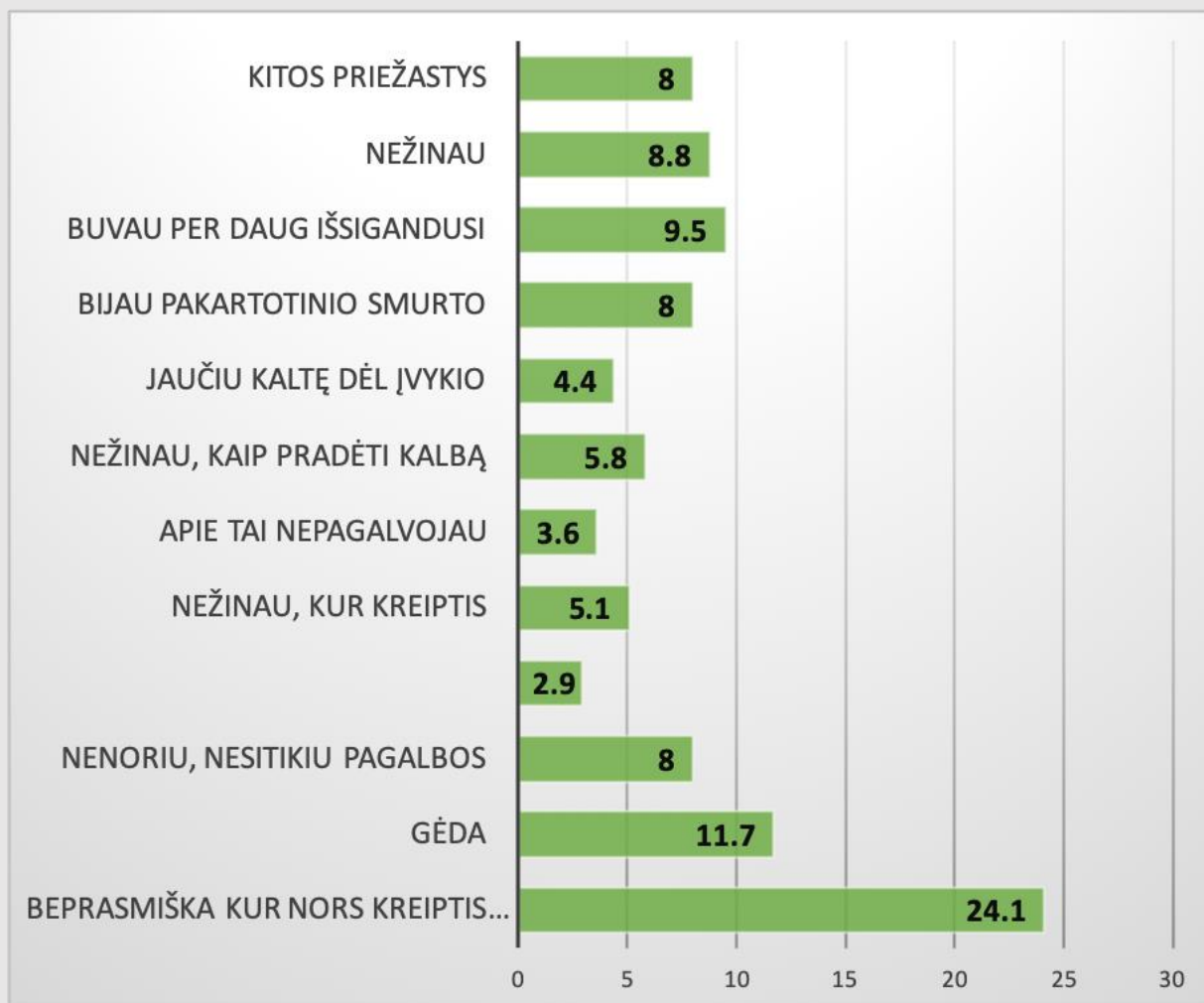
20 paveikslas. Atsižvelgimas į negalią teikiant pagalbą (proc.)

Paklausus, kokia pagalba būtų buvusi naudinga (21 paveikslas), paaiškėja neatitikimas tarp to, ką jos gavo, ir to, ko norėtų, kas jų manymų padėtų spręsti smurto problemą. Didžiausia dalis – ketvirtadalis – įvardina saugios aplinkos poreikį, taip pat specialistų pagalbą realiai sprendžiant esamą situaciją: moterys tikisi palydos sprendžiant problemas, saugios aplinkos ir daugiau priemonių smurtiniam elgesiui koreguoti (“Kodėl pasmurtavus žmogų iškart nuteisti nori, bet jam neskiriami seansai smurto valdymo?”).

21 paveikslas. Kokios pagalbos norėjo, kokia iš tiesų padėtų (proc.)

Kaip matėme iš ankstesnių duomenų, beveik trečdalis respondenčių, patyrusios smurtą, niekur nesikreipė. Dažniausiai atsakoma (ketvirtadalis respondenčių), jog nėra prasmės kur nors kreiptis (22 paveikslas). Toks požiūris gali būti susijęs su aplinkybėmis, kai auka turi mažai svirtų ir galimybių kažką esmingai pakeisti – jau minėta daugialypė priklausomybė nuo artimos aplinkos, kuri nulemta su negalia susijusių veiksnių. Taip pat įvardijamas gėdos jausmas (12 proc.), pakartotinio smurto baimė (9.5 proc.) ir daug kitų priežasčių, tokių kaip „nežinau“, „nežinau, kur kreiptis“, „nežinau, kaip pradėti kalbėti“, kurios rodo, jog šioms moterims labai trūksta elementaraus palaikymo, kontaktų su žmonėmis, kuriems galėtų pasiguosti ir gauti žinių apie smurto fenomeną, palaikymą, konsultacijų.

22 paveikslas. Kodėl nesikreipė pagalbos (į klausimą atsakė tos moterys, kurios nesikreipė).

Moterų psichologinė savijauta

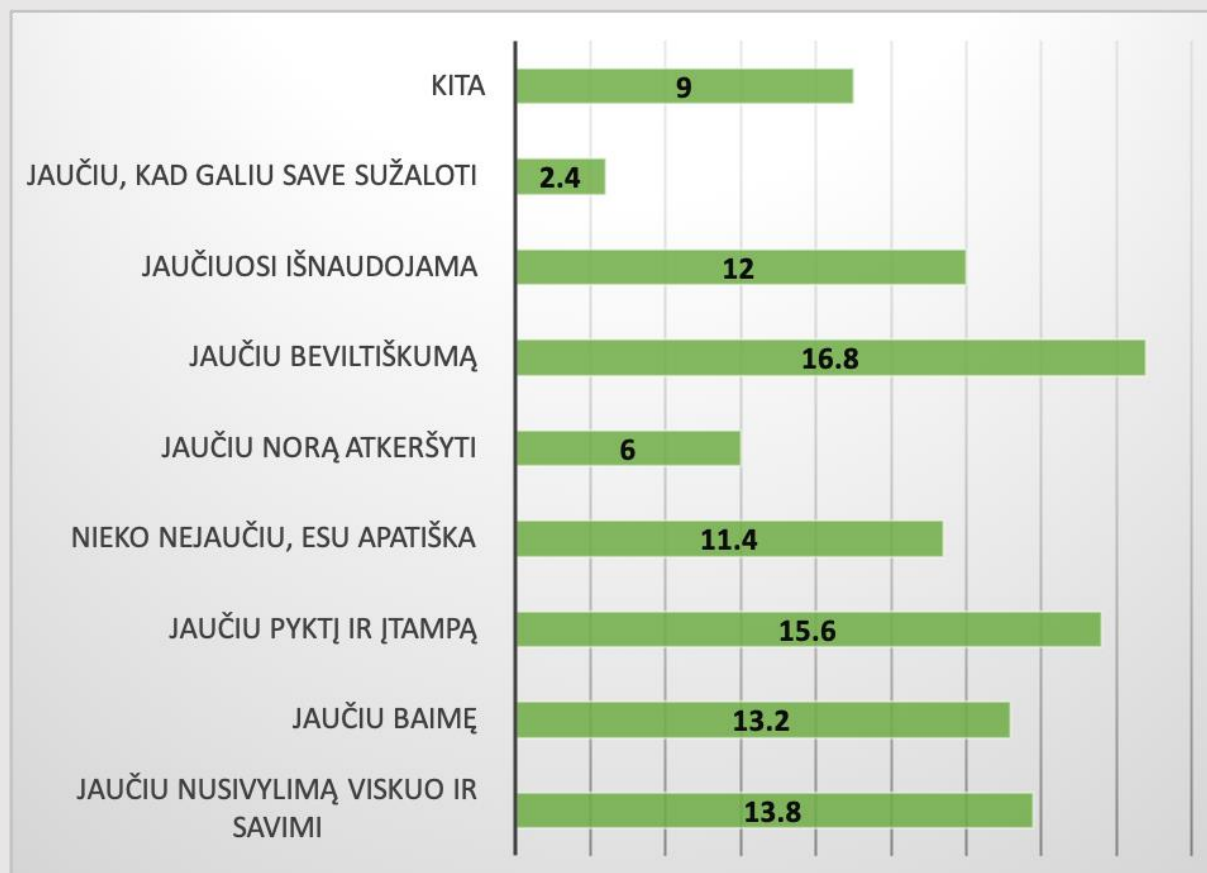
Pasaulio sveikatos organizacijos dokumentuose pabrėžiama, kad smurtas prieš moteris yra visuomenės sveikatos problema, nes bet kokia smurto forma, o ypač – psichologinis, fizinis ir seksualinis smurtas, reikšmingai veikia pačių moterų ir jų vaikų sveikatos būklę¹² bei reikalauja kompleksinių pagalbos paslaugų.

Moterų savijautos analizė (23 paveikslas) rodo, kad didžioji dalis respondenčių jaučia intensyvius sunkius jausmus (baimė, nusivylimas viskuo ir savimi, pyktis, įtampa, beviltiškumas (dažniausiai minimas jausmas), noras atkeršyti). Tokie slegiantys jausmai indikuoja psichologinės pagalbos poreikį, jis įvardijamas ir moterų atsakymuose raštu. Dalis moterų nurodė esančios apatiškos („nieko nejaučiu, esu apatišką“), tokia būklė gali būti interpretuojama kaip neutrali (ypač jei po patirto smurto praėjo daug laiko), bet ir kaip apsauginė reakcija į itin stiprius išgyvenimus, kurie „išmoko“ nebejausti, nes tai per daug skaudina.

Apie 8 proc. moterų nurodė „kitas priežastis“, kurias turėjo galimybę pateikti raštu, didžioji dalis atsakymų – apie išsivadavimą iš sunkių jausmų („Jaučiuosi gerai, nes pavyko įrodyti savo tiesą“, „Puikiai, nes viskas baigėsi“, „Jaučiuosi laisva, nes pavyko ištrūkti“). Taigi,

¹² <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

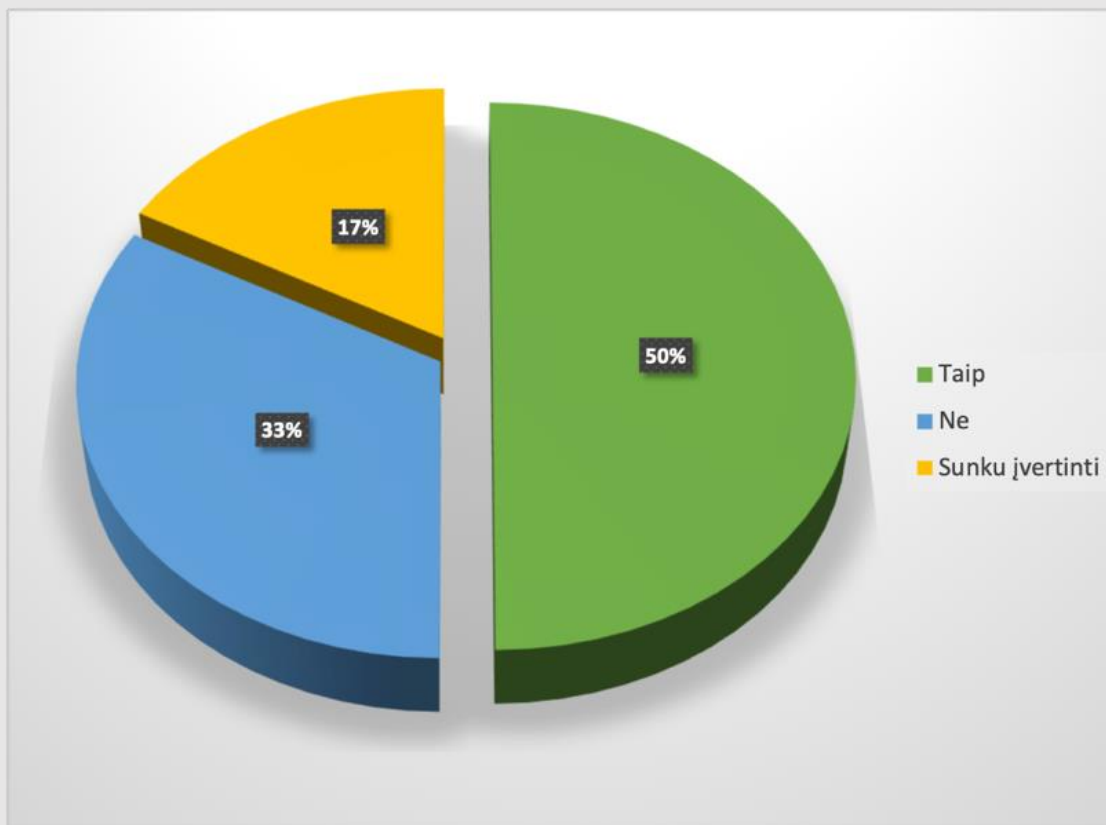
dalies moterų, kurioms pavyko išspręsti problemą, savijauta yra stabili, bet didžioji dauguma yra likusios su sunkiais jausmais (tiek tos, kurios seniau jį išgyveno, tiek vis dar esančios smurtiniuose santykiuose ar smurtinėje aplinkoje).

23 paveikslas. Moterų savijauta šiuo metu (proc.)

Smurto ir negalios ryšys

Smurto reiškinys negali būti suprastas pasitelkus vieną priežastį ar aplinkybę, todėl būtų nekorektiška teigti, kad moterų su negalia atveju smurtą nulėmė būtent negalia (su negalia susijęs didesnis pažeidžiamumas). Visgi, negalia galėjo būti reikšmingas komponentas, paskatinęs smurtautoją smurtauti ir apsunkinęs aukos galimybes iš tokio santykio išeiti. Šiam ryšiui įvertinti reikalingas išsamus pokalbis, taigi – kitoks tyrimo metodas, tačiau siekdami gauti pradinių duomenų, kurie būtų naudingi ateities tyrimų hipotezėms kelti ir tikrinti, uždavėme uždara klausimą – ar moterys mano, kad negalia galėjo prisidėti prie to, kad jos tapo smurto aukomis bei palikome galimybę išplėtoti atsakymą raštu.

24 paveikslas. Smurto ir negalios ryšys (proc.): „Ar smurtas galėjo būti pasitelktas būtent todėl, kad turite negalią? Ar smurtas galėjo būti susijęs su jūsų turima negalia?“

Uždaro klausimo rezultatai parodė, kad pusė moterų mano, jog negalia galėjo būti veiksnys, paskatinęs imtis smurto prieš jas, trečdalis smurto su negalia niekaip nesietų ir 17 proc. moterų nebuvo tikros, ar smurtas buvo susijęs su jų turima negalia.

Be platesnio konteksto tokius rezultatus vertinti sudėtinga, nes lieka daug nežinomųjų – kaip plačiai moteris supranta negalios reikšmę konkrečioje situacijoje, ar atpažįsta nuostatas, kurias žmonės gali turėti negalią turinčiųjų atžvilgiu, ar tinkamai supranta smurto fenomeną (pavyzdžiui, kad problema – smurtinis elgesys, o ne aplinkybės – barniai, alkoholis ir t.t.) ir daug kitų svarbių komponentų. Visgi, tai, kad net pusė moterų atsakė, jog tai susiję ir pateikti rašytiniai atsakymai rodo, kad šis ryšys atpažįstamas, kartais – visiškai akivaizdus, rodo, kad negalia yra reikšminga aplinkybė analizuojant smurto prieš moteris problemą.

Moterų citatos:

„Taip, jis žinojo, kad nepajėgsiu pasipriešinti fiziškai“

„Ir taip ir ne. Vienais atvejais dėl negalios kitais - ne“

„Taip, nes pati nepajėgiu susitvarkyti namų, ir dėl to kyla barniai“

Tyrimo išvados

Viktimologinio tyrimo duomenų analizė parodė, kad net 93 proc. apklaustų moterų su negalia bent kartą yra patyrusios psichologinį smurtą, 84 proc. respondenčių bent kartą per savo gyvenimą yra susidūrusios su fiziniu smurtą. Daugiau nei pusė anketą užpildžiusių moterų su negalia patyrė arba patiria ekonominį smurtą ir itin didelis procentas – 56 proc. – (lyginant su negalios neturinčių moterų grupe) seksualinio smurto atveju, kurie yra latentiniai, nematomi, nes, kaip ir minėjome, oficialioje statistikoje tokio tipo nusikaltimų nėra fiksuojama.

Sisteminį psichologinį smurtą patiria daugiau kaip 60 proc. respondenčių, tai reiškia, kad šios moterys gyvena ar gyveno nuolat žeminamos ir gniuždomos, kas neabejotinai stipriai veikia jų psichologinę būklę ir lemia pagalbos paslaugų poreikį. Vertinant kitas smurto formas svarbu atkreipti dėmesį, kad beveik kas ketvirta moteris (23,5 proc., plačiau - 7 paveikslas) patiria intensyvių seksualinį smurtą ir panašus nuošimtis moterų patiria sisteminį fizinį smurtą (25,8 proc.). Rezultatai rodo, kad nuolatinį fizinį smurtą dažniausiai patiria moterys nuo 30 iki 50 metų amžiaus, o intensyvių seksualinį smurtą – nuo 25 iki 50 metų.

Rekomendacijos

Smurtas prieš moteris su negalia yra sudėtinė bendro smurto prieš moteris reiškinių dalis, kuriai būdingi tam tikri bruožai, susiję su iš negalios situacijos kylančiais iššūkiais (stereotipais, socialinėmis kliūtimis, diskriminacija, kūno galimybėmis). Taigi fundamentaliai sprendžiant šią problemą būtina pasitelkti kompleksines priemones, kurios apima lyties ir negalios pagrindus. Esame įsitikinę, kad esminiai kovos su smurtu prieš moteris principai bei įsipareigojimai žmonių su negalia lygybei jau įtvirtinti tarptautiniuose dokumentuose – vadinamojoje Europos Tarybos Stambulo konvencijoje bei Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijoje – kurių įgyvendinimas nuosekliai vestų prie gerėjančios situacijos. Stambulo konvencija vis dar nėra Lietuvos teisės sistemos dalis, jos keliami uždaviniai nėra įgyvendinami ir tai neprisideda prie efektyvių veiksmų smurtui prieš visas moteris, taip pat ir turinčias negalią, stabdyti.

Moterys su negalia smurto aukomis tampa dėl daugybės priežasčių tarp kurių svarbią įtaką turi negalios situacija, lemianti didesnį jų pažeidžiamumą. Jei moteris dėl negalios buvo izoliuota, negavo tinkamo išsilavinimo, neturi galimybių dirbti, negauna savarankiškumą užtikrinančių paslaugų, ji tampa priklausoma nuo artimos aplinkos ir beveik neturi galimybių savarankiškai išspręsti situacijos. Todėl kalbant apie smurto prieš moteris su negalia prevenciją, reikia pabrėžti ir nediskriminavimo lygių galimybių užtikrinimą visose srityse, kaip numato JT Neįgaliųjų teisių konvencija. Kai neliks socialinių kliūčių negalią turintiems žmonėms gyventi visavertį ir savarankišką gyvenimą, moterys su negalia smurto aukomis taps gerokai rečiau.

Rekomendacijos priimantiems politinius sprendimus

- Stambulo konvencijos ratifikavimas ir jos priemonių aktyvavimas.
- Moterų su negalia izoliacijos mažinimas per įtraukimą į švietimą, užimtumą, NVO veiklas.
- Savarankiškumą užtikrinančių paslaugų plėtra (pvz. asmeninio asistento).
- Specializuotos pagalbos paslaugų prieinamumo užtikrinimas (fizinis prieinamumas, informacijos prieinamumas).
- Priemonių smurtautojo veiksams užkardyti iniciavimas (mokymai kaip valdyti agresiją, atskyrimas nuo aukos).
- Saugios ir prieinamos aplinkos garantavimas nuo smurto nukentėjusioms moterims bei jų vaikams.
- Teisėsaugos institucijų pareigūnų, medicinos darbuotojų švietimo apie negalios ir lyčių stereotipus iniciavimas.

Rekomendacijos negalios NVO

- Negalios NVO kompetencijų apie smurto reiškinį kėlimas (smurto formos, smurtinis elgesys, galimi pagalbos būdai), siekiant, kad atsirastų gebėjimų tikslingai padėti, nukreipti į pagalbą teikiančias organizacijas.
- Negalios NVO švietimas apie netinkamą seksualinį elgesį ir pagalbos galimybes.

- Žmonių su negalia švietimas institucijose – apie netinkamą seksualinį elgesį ir apie smurtą.
- Programų, kurios padėtų įtraukti socialiai mažiau aktyvius asmenis su negalia į vietos bendruomenių veiklas, iniciavimas, tokiu būdu mažinant jų izoliaciją ir priklausomybę tik nuo artimos aplinkos.
- Psichologo paslaugų užtikrinimas savo nariams.
- Bendradarbiavimas su policijos ir teisėsaugos institucijomis teikiant informaciją apie žmonių su negalia teises ir jų patiriamą antrinę viktimizaciją institucijose, kurios turėtų suteikti pagalbą.

Rekomendacijos pagalbą moterims teikiančioms organizacijoms

- Mokymai apie paslaugų pritaikymą žmonėms su skirtingomis negaliomis.
- Smurto formos, kurios būdingos žmonių su negalia grupei – negalios įrangos atėmimas, savavališkas vaistų dozių reguliavimas, pasirūpinti savimi negalinčio žmogaus apleidimas, jo poreikių ignoravimas.
- Su negalia susijusios diskriminacijos atpažinimas ir jos sprendimas – pvz. pastangos, kad žmogus gautų asmeninį asistentą ir kitas paslaugas, kurios turi būti lygiai prieinamos visiems.
- Ieškoti būdų padėti moterims išeiti iš situacijos, kuri sukuria palankias sąlygas smurtui, neapsiriboti konsultacijomis jei žmogus realybėje vienas negali įgyvendinti to, kas yra rekomenduojama.
- Galimybės pasitraukti į saugią ir pritaikytą aplinką užtikrinimas.
- Psichologinė pagalba.